

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2006:62

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Mörtlösa

– en by i långtidsperspektiv

Två förundersökningar vid Mörtlösa bytomt
RAÄ 171, 323, 343, 410, 417, 443, 444 och 445
Kallerstad 1:2 m fl, Linköpings stad och kommun
Östergötland

Dnr 422-3639-2006, 423-3640-2006

Maria Petersson

med bidrag av

Karin Lindeblad och Sofia Wennström

UV ÖST RAPPORT 2006:62

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Mörtlösa

– en by i långtidsperspektiv

Två förundersökningar vid Mörtlösa bytomt
RAÄ 171, 323, 343, 410, 417, 443, 444 och 445
Kallerstad 1:2 m fl, Linköpings stad och kommun
Östergötland

Dnr 422-3639-2006, 423-3640-2006

Maria Petersson

med bidrag av

Karin Lindeblad och Sofia Wennström

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 010-480 81 40

Fax 010-480 81 73

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Omslagsbild Impedimentet vid RAÄ 343:2. Från N. U4725:4. Foto Maria Petersson.

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Maria Petersson

Utskrift UV Öst, Linköping 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2006:62

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Syfte	6
Fornlämningsbild och tidigare undersökningar	7
Frågeställningar	9
Metod och genomförande	10
Resultat	11
Bytomten RAÄ 410	11
Impedimentet Backgården	13
Boplatsen RAÄ 343:1	16
Boplatsen RAÄ 343:2	16
Boplatsen RAÄ 323:1	18
Äldre väg RAÄ 444	18
Område med stenläggningar RAÄ 417	18
Övriga ytor	19
Åtgärdsförslag	19
Referenser	20
Litteratur	20
Lantmäteriverkets kartarkiv	20
Övriga referenser	20
Administrativa uppgifter	21
Bilaga 1a. Anläggningslista, dnr 422-3640-2006 (bytomt)	30
Bilaga 1b. Anläggningslista, dnr 422-3639-2006	34
Bilaga 2a. Fyndlista, dnr 422-3640-2006	40
Bilaga 2b. Fyndlista, dnr 422-3639-2006	40
Bilaga 3a. Provlister, dnr 422-3640-2006	43
Bilaga 3b. Provlister, dnr 422-3639-2006	43
Bilaga 4. Schaktbeskrivningar, bytomten, dnr 422-3640-2006	44
Bilaga 5. Schaktbeskrivningar, stenåldersboplatsen RAÄ 443	45
Bilaga 6. Analysprotokoll från ¹⁴C-analyser för båda diarienumren	47
Bilaga 7. Analysprotokoll från vedartsanalys för båda diarienumren	50
Bilaga 8. Analysprotokoll från osteologisk analys för båda diarienumren	51

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för förundersökningen markerad.

Fig 2. Utdrag ur analoga Gröna kartan med förundersökningsområdet markerat. Grön linje = Dnr 423-3640-2006.
 Blå linje = Dnr 422-3639-2006. Skala 1:50 000.

Arkeologisk förundersökning

Mörtlösa – en by i långtidsperspektiv

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, UV Öst, utförde under oktober och november 2006 två förundersökningar vid Mörtlösa bytomt. Orsaken till undersökningarna var att Linköpings kommun arbetade med detaljplaner över området. Den ena förundersökningen utfördes på östra delen av Mörtlösa bytomt (dnr 423-3640-2006). Den andra utfördes inom ett område söder och väster om bytomten (dnr 422-3639-2006). Föreliggande rapport behandlar resultaten från båda undersökningarna. Maria Petersson har skrivit rapporten med bidrag av Karin Lindeblad och Sofia Wennström.

Undersökningsområdet ligger i utkanten av Linköpings stad, på mark som enligt äldre kartmaterial tillhörde den medeltida byn Mörtlösa. På den gamla bytomten ligger idag två av gårdarna kvar och ett varuhus har tillkommit. På ett impediment söder om bytomten finns sedan tidigare registrerat en möjlig grav samt ett område med äldre odlingslämningar. I området har tidigare en fosfatkartering, en utredning, två förundersökningar samt en slutundersökning utförts. Resultaten från dessa visar att området närmast bytomten har använts som boplatser från äldre järnålder och fram till tidig medeltid.

De aktuella förundersökningarna har visat att boplatsoområdet från äldre järnålder har varit ungefär 20 000 m² stort samt att boplatsoområdet varit funktionsuppdelat med olika ytor med skilda användningsområden. Söder om boplatsoområdet, och genom det, har det gått en stenlagd väg (RAÄ 444). Den har nu identifierats på en sträcka av cirka 300 m. Den har sannolikt fortsatt västerut från Mörtlösa, över Mörtlösabäcken och vidare till Kallerstad. Åt öster leder vägen vidare mot ett område med gravfält från både äldre och yngre järnålder, vilka under historisk tid låg inom Mörtlösa bys betesmarker. Med tanke på de lämningar vägen binder samman är det mycket möjligt att den har anlagts redan under äldre järnålder. I 1700-talets kartmaterial finns delar av vägen fortfarande kvar som en mindre väg mellan byn och betesmarken. Andra delar av den kan spåras i relikta former i kartmaterialet.

Söder om den äldre vägen framkom ett stort område med stenläggningar (RAÄ 417), som ligger på områdets lägsta punkt. I det äldre kartmaterialet har området använts som betesmark trots att all kringliggande mark varit uppodlad. Anledningen är sannolikt att området har varit för sankt för att odlas. Tre stora stenläggningar där det huvudsakliga stenmaterialet var skärvsten, fanns i området (varav två framkom vid de aktuella förundersökningarna). Stenläggningarna verkade vara ca 7–10 m stora och innehöll obrända djurben. Anläggningarnas funktion bör ha haft ett samband med det topografiska läget på lägsta punkten i närområdet, i ett vattensjukt terrängavsnitt. Sannolikt har de lagts ut för att stabilisera området. Men i vilket syfte? Möjliga tolkningar kan vara rent funktionella, antingen som en del av ett vägstråk med riktning sydväst-nordost, eller som stabilisering för ett område med brunnar. Ett problem med denna tolkning är dock att Mörtlösabäcken finns så nära att det borde ha varit mera praktiskt att hämta vatten och vattna djur där. Den stora mängden obrända djurben, på och i stenläggningarna, gör att en tolkning i rituella termer också är fullt möjlig.

I förundersökningsområdets södra del fanns sedan tidigare registrerat två boplatser, RAÄ 343:1 och 343:2, som med ett kolprov vardera daterats till äldre järnålder. Den aktuella förundersökningen visade att antalet anläggningar på varje plats var ytterst begränsat, och att de inte funktionellt kan kallas boplatser. Sannolikt är de istället platser som besökts i samband med den intensiva betesdriften under yngre bronsålder och äldre järnålder, vilken huvudsakligen bedrevs som utgångsdrift. Lämningarna på lokalerna undersöktes och togs bort vid förundersökningen.

På impedimentet Backgården, söder om skärvstenspackningarna, fanns sedan tidigare registrerat en kvadratisk stensättning med osäker fornlämningsstatus (RAÄ 176:1). Förundersökningen visade att det verkligen rör sig om en lämning av denna typ. Intill stensättningen finns en fossil åkeryta (RAÄ 445). En ¹⁴C-analys visade att den varit odlad i tidigmodern tid. Odlingsytan kan ha tillhört någon av de näraliggande sentida bosättningarna. Vidare framkom fynd av stenålderskaraktär inom hela impedimentet samt i åkermarken norr och söder om impedimentet (RAÄ 443). Området har inte varit odlat i sen tid, vilket gör att ett fyndförande lager fanns bevarat. Impedimentet är beläget kring 45 m ö h, något som tillsammans med fyndens karaktär antyder att de äldsta besöken på platsen skett under senmesolitikum. Tre ¹⁴C-dateringar från impedimentet faller i tidig- respektive mellanneolitikum och ytterligare två i mellersta bronsålder. Spår som tyder på mera långvarig bosättning på impedimentet har ej framkommit vid förundersökningarna. Det framkomna tolkas som spår av tillfälliga besök på platsen vid upprepade tillfällen kanske i samband med fiske, säl- och fågeljakt, betesdrift och liknande.

Mörtlösa är en del i ett av Sveriges arkeologiskt mest välundersökta område. En övergripande projektplan för att studera bebyggelse- och landskapsutveckling i ett långtidsperspektiv, med utgrävningar som källmaterial, har upprättats vid RAÄ, UV Öst (Lindeblad & Petersson 2007). Det tänkta studieområdet sträcker sig från Mörtlösa till Stora Ullevi och omfattar ett flertal historiska byar. Viktiga frågor behandlar etablering och övergivande av bebyggelse och ett särskilt fokus ligger i första hälften av yngre järnålder, då det sker stora förändringar i bebyggelsemönstret. Redan efter de aktuella undersökningarna framstår Mörtlösa som ett utmärkt modellområde med bebyggelsekontinuitet från början av äldre järnålder till idag.

Resultatet från förundersökningarna ska ligga till grund för beräkning av kostnader för en eventuell arkeologisk slutundersökning, samt ligga till grund för länsstyrelsens vidare bedömning i ärendet.

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till Länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Bakgrund

Linköpings kommun har påbörjat detaljplaneläggningen av ett 200 000 m² stort område beläget inom marker tillhöriga byn Mörtlösa, Linköpings stad, Östergötland. Området ligger söder och väster om den historiska bytomten. Kommunen önskade i samband med detta arbete få en mera detaljerad bild av fornlämningsförekomsten i området.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har givit i uppdrag till Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst att utföra förundersökning i området enligt beslut den 20 oktober 2006.

Inom exploateringsområdet har tidigare utförts ett antal utredningar och förundersökningar med olika omfattning. I direkt anslutning till området, på själva bytomten, har också en större slutundersökning skett (se vidare nedan). Inför denna förundersökning gjordes en detaljerad sammanställning av tidigare arkeologiska insatser i området. Denna visade att kunskapsnivån för området var mycket ojämn. Förundersökningarna har skapat ett likvärdigt bedömningsunderlag för hela området ifråga.

Fältarbetsledare vid förundersökningarna var arkeolog Karin Lindeblad. Rapporten har sammanställts av Maria Petersson med bidrag av Karin Lindeblad och Sofia Wennström.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa art/karaktär, ålder och utbredning för de lämningar som framkommit vid tidigare arkeologiska åtgärder i området, där dessa faktorer ej kan sägas vara kända från tidigare. Likaså har de syftat till att fastställa ovanstående variabler för lämningar som ej tidigare varit kända, men vilka framkom i samband med nu utförda förundersökningar. Här måste poängteras att flera av de tidigare utredningarna/förundersökningarna har utförts för så länge sedan att såväl arbetssätt som bedömningar har ändrats.

Fornlämningssbild och tidigare undersökningar

Förundersökningsområdet utgörs av plan åkermark med tre mera markerade höjdlägen av vilka två är impedimentmark. I väster begränsas undersökningsområdet av Mörtlösabäcken och i öster av vägen upp till Mörtlösas historiska bytomt. Markunderlaget inom den plana marken är styv lera vilken avsatts i samband med inlandsisens tillbakadragande. Höjdlägena har en kärna av urberg med en jordmantel av grusig morän där berget ställvis går i dagen. De tre höjdlägena ligger på 45 m ö h och höjdkurvan för 40 m ö h går genom området. Under senmesolitikum stod havsnivån mellan 35 och 40 m över nuvarande havsnivå (Fromm 1976, Molin, muntl). Här måste dock poängteras att landhöjningsförloppet och havsnivåns fluktuationer inte i detalj är kända för Östergötland.

Mörtlösa omnämns i skrift första gången år 1328 [*Murtulöso*]. Vid slutet av medeltiden ägde Linköpings domkyrka fem landbogårdar i byn. Den äldsta bevarade kartan är upprättad år 1692 (D16:5). På kartan visas sex gårdar som då låg samlade i två rader på en reglerad bytomt. Byns sammanlagda byamål uppgick till 48 stänger som var fördelade mellan sex hemman och två utjordar. Till byn hörde också ett soldattorp och ytterligare två torp (Borna Ahlkvist & Tollin 1994:41). Jorden odlades i tvåsåde. Storskifteskartan över Mörtlösa från år 1777 finns också bevarad (D90-32:1) (fig 4).

Inom det aktuella förundersökningsområdet har under en längre tid utförts ett flertal arkeologiska ingrepp av varierande art. Dessa är förtecknade i fig 3.

Typ av undersökning (år)	Omfattning	Referens
Fosfatkartering 1988	Hela fu-området	Graufelds & Johansson 1988, ATA
Förundersökning 1988	En yta i norra delen av Backgårdsimpedimentet i samband med byggande av vägen till ÖB	Fernholm & Gustafsson 1988, ATA
Slutundersökning 1988	RAÅ 323:2	Wickman-Nydolf & Nydolf 1996
Utredning 1991	Huvuddelen av fu-området RAÅ 323:1, 343:1, 343:2	Borna Ahlkvist 1993
Förundersökning 1991	RAÅ 323:2	Lindgren-Hertz 1996

Fig 3. Tidigare arkeologiska undersökningar inom det aktuella förundersökningsområdet.

Delar av Mörtlösa bytomt, där parkeringen till Överskottsbolaget nu är belägen, undersöktes år 1988 (Wickman-Nydolf & Nydolf 1996). Inom området, benämnt RAÅ 323:2, fanns lämningar från yngre romersk järnålder, vikingatid och tidig medeltid. Inom den undersökta ytans västra del fanns rester efter ett hus med takbärande väggstolpar och datering till tidigaste medeltid. Här tillvaratogs en blå glaspärla, ett bryne samt slagg (en bottenskälla). Huset var orienterat i NNV-SSÖ. Det var beläget inom tomt D på 1777 års karta och riktningen ansluter väl till den tomtstruktur som kartan redovisar. Tomtstrukturen går ej att utläsa av 1692 års karta. I undersökningsområdets mellersta och östra delar fanns mera osäkra rester efter ytterligare ett hus med datering till tidig medeltid samt ytterligare två mycket förstörda byggnader. De två sistnämnda byggnaderna har haft samma orientering som det mest välbevarade huset. I den östra delen av undersökningsområdet tillvaratogs bl a fynd av ett grytben av brons, en karneolpärla, järnslag samt en dubbelkam. Dessa fynd pekar mot att denna del av området använts även under högmedeltid. Inom områdets västra del daterades två anläggningar i anslutning till det tydligaste huset till yngre romersk järnålder. I området fanns också förhistorisk keramik, två facetterade malstenslöpare samt silkärslsskärvor. Fynden styrker ¹⁴C-dateringarna som pekar mot yngre romersk järnålder. Silkärslen brukar dateras till yngre romersk järnålder och folkvandringstid och förekommer i Östergötland ofta i speciella arkeologiska kontexter som t ex fornborgar.

I direkt anslutning till slutundersökningsområdet utfördes år 1991 arkeologiska förundersökningar av en boplats (RAÅ 323:1) med dateringar från förromersk och romersk järnålder samt folkvandringstid (Lindgren-Hertz 1996). Väster om 1988 års slutundersökningen under-

Fig 4. Karta över Mörtlösa upprättad år 1692. Akt nr D16:5.

söktes ett treskeppigt hus, hus 2, orienterat i Ö-V. Med hänvisning till mittskeppets ringa bredd daterades det till yngre järnålder. Här fanns även stolphål från ytterligare ett hus med orientering N-S. Undersökaren menade att ”den nordsydliga orienteringen tyder på att det i analogi med huset inne på själva bytomten [inom slutundersökningsområdet] tillhör vikingatid/tidig medeltid” (Lindgren-Hertz 1996:12). Riktningen i sig säger dock inget om husresternas ålder.

Området söder om bytomten omfattades också av 1991 års förundersökningar. Här fanns delar av ett treskeppigt hus med orientering N-S. Kol från ett stolphål i konstruktionen ¹⁴C-daterades till yngre romersk järnålder, och fem härdar belägna inom ett begränsat område söder om husets långsida daterades till perioden yngre förromersk järnålder till folkvandringstid. Spår av eventuellt ytterligare ett hus iaktogs söder om härdområdet. Norr om det välbevarade huset fanns spår av en intill 10 m bred stenläggning tolkad som en gårdsplan, A96. På stenläggningen tillvaratogs rikligt med djurben. I området norr om gårdsplanen fanns härdar och stolphål. Kol från tre härdar ¹⁴C-daterades till förromersk och romersk järnålder. Ytterligare en datering till sen förromersk/tidig romersk järnålder finns från 1991 års utredning som omfattade boplatssområdets södra del (Borna Ahlqvist 1993). Boplatsens dateringar sprider sig tämligen jämt inom perioden förromersk järnålder till folkvandringstid.

Öster om vägen till Mörtlösa, söder om bytomten, utfördes en förundersökning våren 2006. Här fanns härdar och stolphål samt rester av en stenläggning och en väg (RAÄ 417) (Wennström 2006). Området med härdar och stolphål hade snarast karaktären av ett utkantområde av boplat och den boplat man då tänker på är RAÄ 323:2. Kol från en härd har ¹⁴C-daterades till yngre förromersk järnålder något som styrker idén med utkantområde. Stenläggningen, som innehöll en stor del skärvsten, fanns i områdets lägsta parti. På och i stenläggningen låg obrända djurben. Den skulle kunna ha tillkommit som utfyllnad i det sankta partiet, antingen för att man skulle kunna passera torrskodd eller som någon form av gårdsplan. Ett djurben i stenläggningen ¹⁴C-daterades till äldre romersk järnålder.

I det aktuella förundersökningsområdets södra delar påträffades vid 1991 års utredning boplatlämningar inom två närliggande ytor benämnda område IV (RAÄ 343:1, RAÄ 343:2) (Borna Ahlqvist 1993). Den norra ytan var belägen i västra slutningen av impedimentet Backgården och sträcker sig västerut till vattendraget. I kanten av impedimentet fanns boplatlämningar; stolphål, kulturlager samt fynd av keramik m m. Den södra ytan var belägen kring en åkerholme. Här fanns boplatlämningar i form av stolphål, härdar, stenpackning och kulturlager. En av härdarna har ¹⁴C-daterats till 300 f Kr. I schaktet 90 fanns ett område med upp till 0,40 m tjockt kulturlager bestående av svart humös lera med kolbitar.

På impedimentet Backgården finns ytterligare en fornlämning, en kvadratisk stensättning (RAÄ 176:1). Denna var svårbedömd och har ej R-markerats på kartan. Kvadratiske stensättningar saknar oftast både fynd och begravingar. Det är möjligt att ensamliggande kvadratiske stensättningar framför allt tillkommit under förromersk järnålder men fynd visar att de även använts under romersk järnålder och folkvandringstid (Pettersson 2006). I impedimentets norra del företogs år 1988 en mindre undersökning i samband med att vägen till Överskottsbolaget anlades. Härvid framkom ett flertal härdar vilka dock ej daterades (Fernholm & Gustafsson 1988).

Ytterligare ett antal undersökningar har utförts inom Mörtlösa bys domän, men dessa diskuteras ej i detta sammanhang eftersom de ligger utanför det aktuella området.

Frågeställningar

Målsättningen med förundersökningen var att avgränsa de redan kända fornlämningarna inom området liksom eventuellt nyfynd. Syftet var också att bedöma karaktären på lämningarna. Fornlämningarna daterades, tolkades samt sattes in ett kulturhistoriskt sammanhang.

En övergripande frågeställning hänger samman med bebyggelse och landskapsutnyttjande i ett långtidsperspektiv. Förundersökningen syftar bl a till att ta fram ett material som kan användas för att närmare belysa detta tematiska område. En central fråga, som det vid Mörtlösa finns exceptionellt goda förutsättningar att belysa, är den radikala förändring av bebyggelsemönster som skedde i och med att många av äldre järnålderns bebyggelselägen övergavs

och bebyggelsen koncentreras mot bytomterna i början av yngre järnålder. Förändringen i bebyggelsemönster under perioden är komplex, men redan nu verkar det klart att Mörtlösa kan användas för att skapa en modell för skeendet, medan andra platser uppvisar andra skeenden.

Förutom dessa generella och övergripande målsättningar har ett antal mer specifika frågor ställts rörande områdets fornlämningsmiljö:

- Hur ser den inre organisationen av äldre järnålderns boplatser i området ut? Detta kan användas som en indikator på boplatsens sociala status.
- När överges äldre järnålderns boplatser i området?
- När etableras bebyggelsen på bytomten?
- Finns det mesolitiska lämningar på höjdlägena i området?
- Finns det skålgropar på berghällarna i området?
- Är RAÄ 176:1 en grav och vilken konstruktion och ålder har den? Finns det flera gravar i närheten?
- Är terrasseringsen på det stora impedimentet i sydost en åkeryta eller husgrundsterrass? Datering?
- En tidigare utredning har lokaliserat lämningar efter stenläggning, som sannolikt kan tolkas som en äldre väg. Stenläggningen undersöks i syfte att ta reda på huruvida denna tolkning kan beläggas.
- Kan vägen som identifierats i kartmaterialet återfinnas? Vilken användningsperiod har den?

Metod och genomförande

Förundersökningsområdet var mycket omfattande och bestod till övervägande del av brukad åkermark. Stora delar är sedan tidigare utredningsgrävt samt gränsar till förundersökta och slutundersökta områden. Den aktuella förundersökningen kom med utgångspunkt i resultaten från tidigare arkeologiska insatser att utföras med varierande intensitet i olika områden. Vissa områden undersöktes intensivt medan andra extensivundersöktes. De områden som innehöll fornlämningar avgränsades med hjälp av maskinschaktning. I den brukade åkermarken schaktades det moderna åkerjordslagret bort ner till äldre konstruktioner och lager. Enstaka lämningar undersöktes med hjälp av handredskap för att bättre kunna fastställa karaktären på fornlämningarna. I samband härmed insamlades ¹⁴C-prov och sedvanlig dokumentation upprättades. I vissa fall bedömdes att den undersökningsinsats som gjordes i samband med förundersökningen var tillfyllest och att vidare undersökningar av dessa lämningar ej var befogade (se nedan).

Inom den äldre bytomten har marken inte använts som åker i modern tid. I detta parti schaktades grästorven bort inom ett par mindre partier. Därefter vidtog handgrävning i äldre kulturlager, som dokumenterades på sedvanligt sätt.

Den tidigare påträffade vägen, belägen mitt i området, undersöktes. Partier av denna togs upp och kol och ben insamlades för att datera lämningen.

På impedimentet Backgården i sydost fanns flera olika typer av fornlämningar. De var mycket välbevarade eftersom området inte brukats med moderna jordbruksmetoder. Den kvadratiske stensättningen RAÄ 176 torvades delvis av och i ett parti av den rensades dess fyllning fram. Dess utseende bekräftade tolkningen som stensättning. I anslutning till stensättningen drogs sökschakt i syfte att lokalisera eventuella ytterligare gravar. Även övriga delar av impedimentet omfattades av sökschaktsgrävning. I samband med sökschaktsgrävningen framkom fynd av slagen och bearbetad kvarts från stenåldern. Provrutor som handgrävdes togs därför upp i sökschakten och ett relativt stort fyndmaterial insamlades. På impedimentets västsluttning fanns en terrasserad åkeryta, vilken även eventuellt skulle kunna innehålla överplöjda rester av en husgrund. Två schakt grävdes med maskin genom denna terrass och profilerna dokumenterades. En serie kolprov för ¹⁴C-analys insamlades (se vidare Petersson 1999:63).

Inom exploateringsområdet finns partier med berg i dagen. På dessa kan det finnas skålgropar. Mindre ytor av mossan avlägsnades för att lokalisera eventuella skålgropsförekomster. Inga skålgropar påträffades vid förundersökningen.

Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten område för område med en kort beskrivning samt en utvärdering av resultaten med förslag till vidare åtgärder (fig 6).

Bytomten RAÄ 410

Ytan i fråga ligger på impedimentmark i undersökningsområdets norra del. Impedimentet omges i norr, öster och söder av flack åkermark (fig 5). Området består av berg i dagen i norr som sluttar markant mot norr och öster. Söder om detta parti finns en flack höjdrygg som sluttar svagt mot öster och söder.

På impedimentet finns idag två gårdar kvar vilka tillhört den äldre bybebyggelsen vid Mörtlösa. Enligt kartmaterialet från 1692 och 1776 ligger områdets norra del inom den bebyggda delen av Mörtlösa bytomt. Den södra delen motsvaras på kartorna av åkermark.

Området var i vissa partier, framför allt väster om den stora ladan, kraftigt förstört av sentida byggnader. Inom området upptogs 15 schakt och äldre lämningar påträffades inom ett begränsat parti i områdets mellersta del; ett dike, sex härdar, fyra stolphål, en eventuell ässja och ett odlingslager (fig 10). Övriga schakt innehöll sentida odlingslager. Den orörda marken bestod till stora delar av lera. Väster om ladan fanns mindre partier med berg i dagen som omgavs av sand eller stenig morän.

Härden A640, belägen i områdets norra del, ¹⁴C-daterades till folkvandringstid. Sannolikt skall denna härd relateras till den stora boplatsen RAÄ 323:1 med spår av hus och aktivitetsområden och med en varaktighet från förromersk järnålder till och med folkvandringstid, dvs ca 500 f. Kr–550 e Kr. Härden A640 torde representera en perifer del av boplatsen, kanske ett avgränsat område för speciella aktiviteter.

Fig 5. Förundersökningsområdet med Mörtlösa bytomt och ÖB. Från S. U4725:7. Foto Maria Petersson.

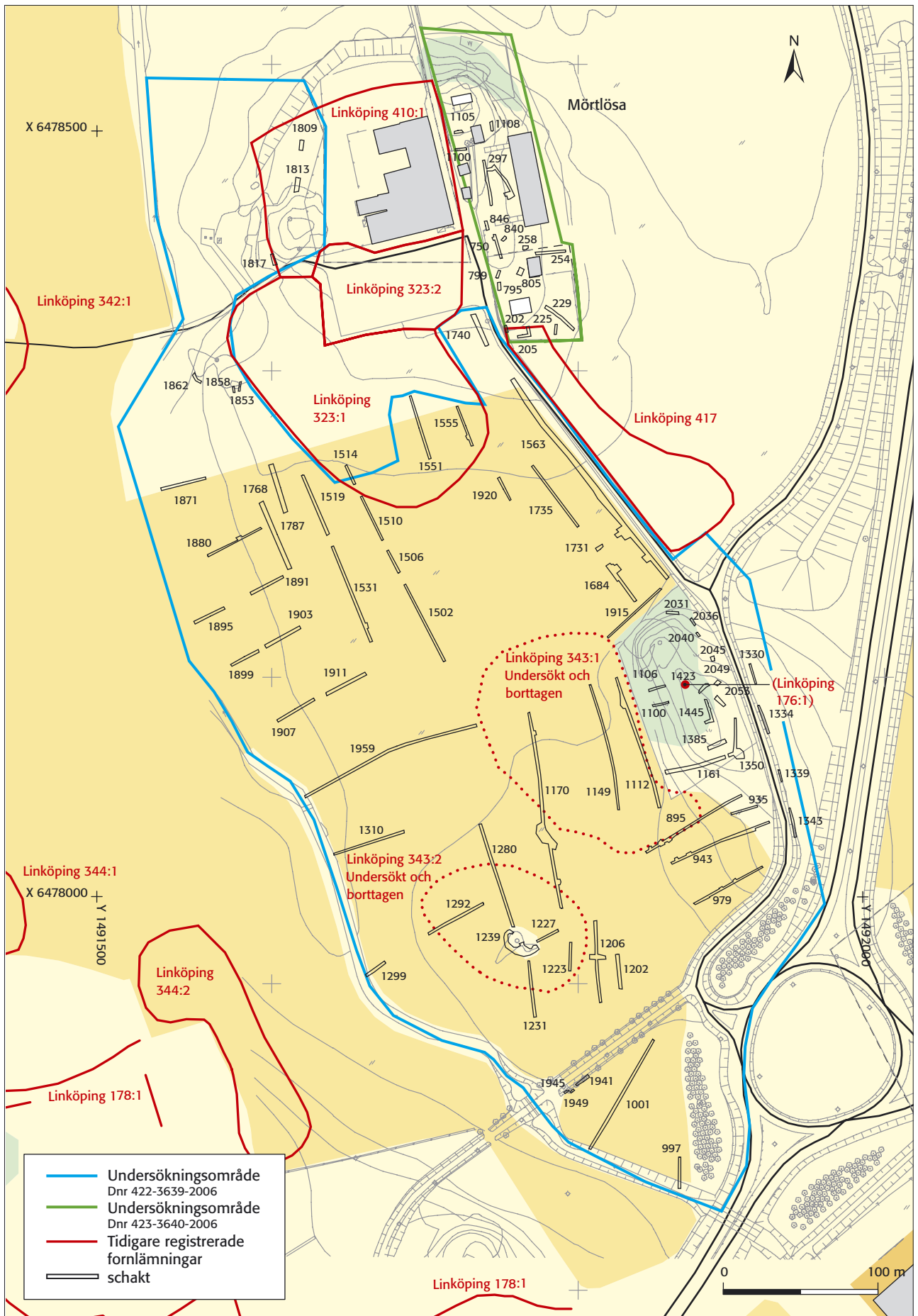

Fig 6. Förundersökningsområdet. Skala 1:3500.

I områdets mellersta del fanns ett avgränsat område med ett flertal härdar. Härdar framkom i S750, S805, S840 och S846. En av dem (A776) ¹⁴C-daterades till vikingatid. En av härdarna tolkades som en ässja och ett blästermunstycke framkom i dess närhet. Även dessa torde ingå i ett område med speciella aktiviteter sannolikt kopplat till den bebyggelse som framkom vid undersökningen på bytomten år 1988 (Wickman-Nydolf & Nydolf 1996).

I flera av schakten (S750, S840, S846) överlagrades härdarna av ett fossilt odlingslager. I S258 överlagrades odlingslagret i sin tur av en stenläggning (A277), på vilken tillvaratogs porslin. Genom dessa stratigrafiska relationer kan åkerlagret sannolikt ges en medeltida datering.

I S700 i områdets mellersta del framkom ett dike (A783). Diket gav ett intryck av att ha hög ålder men finns inte markerat på några äldre kartor. Däremot sammanfaller det med dagens fastighetsgräns.

Sammanfattningsvis visar resultaten att området inledningsvis har utgjort utkanten av bopplatsen RAÄ 323, daterad till äldre järnålder och folkvandringstid. Boplatser från äldre järnålder har ofta varit funktionsuppdelade och kanske har området fungerat som en plats för olika specialaktiviteter (se vidare Petersson 2006). Även under vikingatid förefaller området ha använts på detta vis. En grupp med härdar framkom, där en tolkats som ässja med fynd av blästermunstycke. Även under denna period har bebyggelsen sannolikt legat väster om det aktuella undersökningsområdet – medeltida bebyggelse lämningar saknas i området. Över stora delar av området finns ett äldre odlingslager, vilket tillkommit efter vikingatid och torde dateras till medeltiden.

Impedimentet Backgården

I undersökningsområdets sydöstra del finns ett område vilket benämns Backgården och är impedimentmark (fig 7 och 11). Topografiskt utgörs det av en höjd i den omgivande platta lermarken. I impedimentets norra del utgörs krönet av berg i dagen med en brant bergssluttning i väster. För övrigt utgörs impedimentet av grusig morän med ställvis uppstickande berg i dagen. Inom impedimentet finns en fossil åkeryta, en kvadratisk stensättning, sentida bebyggelse lämningar samt en stenåldersboplatz.

Fig 7. Impedimentet "Backgården" t v i bild. U4725:9. Foto Maria Petersson.

Fossil åkeryta RAÄ 445

Impedimentets västsluttning utgörs av grusig morän. Här finns en fossil åkeryta (A200118), ca 35x11 m (N-S). Åkerytan begränsas i väster och norr av en 0,1–1 m hög terrasskant. I öster begränsas den av ett 0,1 m djupt åkerhak. I söder begränsas den av en källargrund (A2027). Den fossila åkerytan sluttar markant åt väster med en höjdskillnad inom själva åkerytan på ca 1,6 m.

Vid förundersökningen maskingrävdes två schakt inom den fossila åkeryta, vilka lades i västsluttningens längdriktning.

I schakt 1106 fanns ett fossilt åkerjordlager i vilket det gjordes fynd av tegel och sentida yngre rödgoods. I schaktets nedre del vid 3–6 m, fanns ett lager under det fossila odlingslagret, beläget på orörd undergrund (fig 12). Detta utgjordes av ca 0,1 m stora stenar med åkerjord emellan. Lagret tolkades som spår av en tidig odlingsfas. Stenen i lagret bedömdes som röjningssten som röjts från åkern och slängts i dess nederkant. I ett senare skede har detta lager odlats över och terrasskanten finns vid 2 m i profil. Profil 1 visar således spår av två odlingsfaser. Den senaste har sannolikt samband med den sentida bebyggelsen som funnits på impedimentet och som visas på historiska kartor från 1800-talet. Särskilt anmärkningsvärt är den massiva jordförflyttning som odlingslagret bär vittnesbörd om. I den fossila åkerns ovankant är odlingslagret ca 0,15 m tjockt medan det i dess nederkant, i terrasskanten är ca 0,6 m tjockt. Från profilen i schakt 1 analyserade fyra ¹⁴C-prov (fig 13). Ett prov föll i tidigneolitikum (3640–3370 BC), ett i övergången mellan tidig- och mellanolitikum (3500–3100 BC), ett i slutet av äldre bronsålder (1310–1050 BC) och ett daterades till nyare tid (1660–1950 AD). Endast den yngsta dateringen bedömdes ha samband med odlingen.

I schakt 1100 fanns samma fossila odlingslager som i schakt 1106 (fig 12). Den massiva jordansamlingen i åkerytans nederdel var lika tydlig här som i schakt 1106. Lagret med röjningssten i schakt 1106 hade däremot ingen motsvarighet i schakt 1100. Från schakt 1100 ¹⁴C-analyserades två kolprov. Dateringen av dessa föll i tidigneolitikum (3930–3640 BC) respektive mellersta bronsålder (1260–940 BC).

För de neolitiska dateringarna finns en möjlig kontext. Under tidigneolitikum låg havsnivån kring 35 m ö h. Mörtlösas åkermark kan ha varit sankna ängar, väl ägnade till bete och impedimentet Backgården en lämplig plats från vilken man lätt kunnat hålla uppsikt över tamdjuren. De enstaka lämningar som bedömdes eventuellt kunna härröra från stenåldern uppfyller knappast kriterier för spår av fast bosättning. En liknande förklaring kan med lätthet tänkas även för mellersta bronsåldern.

Kvadratisk stensättning RAÄ 176:1

Den kvadratiske stensättningen (A1481) är belägen ca 1 m öster om den fossila åkerytan. Den ligger i västsluttning i svagt neddraget läge i förhållande till kullens krön.

Den kvadratiske stensättningen är ca 7x6 m (NNV-SSÖ) och intill 0,2 m hög. Fyllningen är gles och består av 0,2–1 m stora stenar. I NV är ett markfast, ca 2 m stort block, vilket kluvits med borrh. Kantkedjan består av 0,4–0,7 m stora stenar. Vid fornminnesinventeringen har kvadraten inte bedömts som en säker fornlämning, förundersökningen syftade till att utreda detta.

Vid förundersökningarna avtorvades ett ca 4x4 m stort område i stensättningens NÖ del. Efter avtorvningen föreföll stenarna ligga glest. Inom ett 1,8x1,8 m stort område i kvadratens norra hörn frilades packningen, vilken låg ca 0,15–0,20 m under markytan och täcktes av ett luckert lager av humus. Packningen bestod här av 0,07–0,20 m stora stenar vilka lagts så att en jämn yta bildades mellan de större 0,1–1 m stora stenarna, vilka stack upp ovan mark. En 0,6–0,7 m bred zon utanför kvadraten frilades också. Här framkom glest med 0,07–0,10 m stora stenar liknande dem i kvadratens packning men den jämna och täta ytan som packningen hade saknades. Kvadratens kantkedja framträdde också mycket tydligt när packningen frilagts.

Den begränsade undersökning som utfördes i samband med förundersökningen bekräftade att det verkligen rör sig om en fornlämning av typen kvadratisk stensättning.

Härdar och kokgropar RAÄ 443

På krönet av impedimentets södra del framkom en stor, nedgrävd härd (A1365) vilken ¹⁴C-daterades till tiden kring Kristi födelse (50 BC–25 AD) (fig 13). Vid de undersökningar som utfördes år 1988 (Fernholm & Gustafsson 1988) framkom ett antal härdar av liknande typ och det undersökta området ligger endast ca 25 m från den nu framkomna härden. På impedimentets krön undersöktes också en kokgrop (A1433), vilken daterades till yngre bronsålder (750–410 BC). På södra delen av impedimentets krön fanns tre stolphål (A1395, A1403, A1412) på rad med riktning VSV-ÖNÖ. I ett av dem fanns ett djurben. Ytterligare ett stolphål (A1463) påträffades ett trettiotal meter norr om stolphålsraden. Stolphålens ålder kunde ej avgöras vid undersökningstillfället. Möjligheten finns att de har samband med den sentida bebyggelsen i området men de kan även vara av förhistoriskt ursprung.

Stenåldersboplats RAÄ 443

Inom hela impedimentet (bergspartierna undantagna) samt i åkermarken i söder och norr, gjordes fynd av bearbetad kvarts i sådan omfattning att området, ur antikvarisk synvinkel, bör betraktas som en stenåldersboplats. De aktuella områdena låg 40–45 m ö h. Under senmesolitikum anses havsnivån ha legat på ca 40 m ö h.

På impedimentet specialstuderades tre ytor med avseende på stenålderslämningar. I detta syfte drogs fyra schakt med maskin. I schakten fanns ett ca 0,25 m tjockt matjordslagret, vilket visade att ytorna varit odlade i sen tid. Maskinbaningen gick ner tills det återstod fem centimeter av matjordslagret, som var det djup där kvarts började dyka upp i större omfattning. Ett flertal provrutor handgrävdes i de maskinavbanade schakten och en mängd slagen kvarts tillvaratogs. Kvartsen utgörs av produktionsavfall såsom kärnor, avslag och splitter. Stenen är företrädesvis bearbetad med bipolär metod men i materialet finns även ett par fina plattformskärnor. En kärna och ett uppfriskningsavslag påvisar även mikrospånteknologi på platsen. I den plöjda åkermarken söder om impedimentet ytplockade och inmättes ett större antal fynd liknande dem från impedimentet.

Det är möjligt att fynden representerar senmesolitiska aktiviteter på platsen. De kan också delvis tillhöra tidigneolitikum. De tidig- och mellanlitiska dateringarna av kol ur åkerjordslagren tolkades som spår av besök på platsen under denna period. Besöken kan kanske kopplas till betesdrift på de sankta strandängarna nedanför kullen. Ett tolkningsalternativ är att besöken skall kopplas till jakt och insamling (av t ex ägg). De sankta maderna kring kullen torde periodvis ha hyst fågel i stora mängder. De föreslagna tolkningsalternativen gäller även mellersta bronsålder, en period daterad genom enstaka ¹⁴C-analyser.

Sentida bebyggelselämningar

Enligt häradskartan för Åkerbo härad, 1868–1877, fanns tre bebyggelseenheter på impedimentet. Längst i norr fanns en backstuga, söder om denna fanns den utflyttade gården Backgården och allra synligast låg Smedstugan.

I schakt 1423 framkom huggna stenar med en storlek av ca 0,6 m, vilka tolkades som syllstenar i en sentida husgrund och låg i ett modernt raseringslager (A1441). Byggnadslämningen är antagligen den ovan nämnda Smedstugan. I nederkant av impedimentets västslutning fanns en källargrund (A2027), 8 m lång (VNV-ÖSÖ), 4 m bred i ingångsdelen och intill 1,7 m djup. Källargrunden är fylld med 0,6–1,2 m stora stenar (vanligen dock ca 1 m stora). Källaren kan ha hört till Backgården.

Vi förslår inga ytterligare antikvariska åtgärder för de sentida bebyggelselämningarna.

Fig 8. Impedimentet "Backgården" med RAÄ 343:1 framför. U4725:8. Foto Maria Petersson.

Boplatsen RAÄ 343:1

Topografiskt sett utgörs området av plan, lerig åkermark omedelbart väster om en höjd, vilken nu är impedimentmark. Vid utredningen 1991 hade ett flertal stolp- och pinnhål framkommit i ett av schakten (S70) och i ett annat (S65) ett kulturlager. Vid de aktuella förundersökningarna drogs ett flertal schakt för att ytterligare avgränsa den eventuella boplatsen (fig 8, 11 och 14). I ett av schakten framkom en härd (A1130) sannolikt med datering till yngre bronsålder eller äldre järnålder. Ett stolphål (A1139) vilket bedömdes som sentida framkom också här. Den enstaka härden kan sannolikt tolkas i ett sammanhang av forntida betesdrift (se nedan).

Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte bedömdes som meningsfullt att göra vidare undersökningar i området eftersom området inte bedömdes utgöra en boplats. De två lämningar som påträffades undersöktes och borttogs vid förundersökningen.

Boplatsen RAÄ 343:2

Omgivet av åkermark fanns ett impediment, bestående av en i leran uppstickande bergsklack. På denna bergsklack har stora mängder röjningssten lagts. Kring bergsklacken växte enstaka träd (fig 14).

Omedelbart öster om impedimentet fanns en ca 50x30 m stor, lokal krönplatå med riktning NNV-SSÖ. Från platån sluttade marken mycket svagt i alla riktningar. Vid 1991 års utredning bedömdes platån med närliggande ytor samt ett område norr om denna som boplatsområde. I ett av schakten (S82) på platån framkom en härd som daterades till 300 f Kr och i ett angränsande schakt (S81) framkom en stenpackning samt flera stolphål. I området norr om impedimentet (S90) framkom ett mörkt lager med något kol, vilket tolkades som en möjlig fossil åker (Borna Ahlkvist 1993).

Fig 9. Impedimentet på RAÄ 343:2. U4725:14. Foto Maria Petersson.

Vid förundersökningen -06 avtorvades en stor del av impedimentet och röjningsstenen avlägsnades (fig 9). Här fanns spår av två ytanlagda härdar (A1269, A1273), vilka anlagts intill berget. De kan vara förhistoriska men i deras omedelbara närhet framkom en ansamling skräp från 1900-talet och det är inte otänkbart att eldningsresterna har samband med skräpbränning i sen tid.

Vid ytplockning i matjorden på platån hittades ett fåtal kvartsavslag och direkt norr om impedimentet fanns ett flintavslag. Ett flertal schakt drogs i närheten av det område på platån där Borna Ahlkvist frilagt boplatzlämningar. Stenpackningen som framkommit vid utredningen visade sig vara en del av en naturlig moränficka i den omgivande lermarken. Några ytterligare stolphål eller andra boplatzlämningar framkom inte i området söder om impedimentet. Norr om impedimentet hade, vid 1991 års utredning, identifierats en möjlig fossil åker. När denna nu skärskådades i nya schakt visade det sig att det rör sig om ett mörkt vattenavsatt lager med en mäktighet av intill 0,5 m. Det kan vara en del av den äldre bäckfåran, från tiden innan Mörtlösabäcken rätades. Det kan också röra sig om ett sankt och sumpigt område där vatten blivit stående.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det i området framkom spår av aktiviteter i form av fynd vilka antyder en datering till neolitikum. Några lämningar som skulle kunna vara neolitiska påträffades emellertid inte. Vid utredningen år 1991 påträffades två enstaka härdar i området, varav den ena är daterad till förromersk järnålder (Borna Ahlkvist 1993). Spår av ytterligare två härdar framkom vid förundersökningen år 2006, vilka undersöktes och togs bort. Några ytterligare spår av mänsklig aktivitet framkom inte varför vi föreslår att området lämnas utan vidare antikvariska åtgärder. Platsen är typisk för betesdriftens platser. Den är sannolikt spår av det omfattande betessystem med utgångsdrift som belagts under yngre bronsålder och äldre järnålder i Östergötlands centrala delar (Petersson 2006).

Boplatsen RAÄ 323:1

Topografiskt sett utgörs området av svag syd- och västsluttning av lermark. Vid förundersökningen år 1991 avgränsades boplatsen i norr (se ovan). Avgränsningen i söder, väster och öster var inte helt klar, varför ytterligare schakt drogs vid den aktuella förundersökningen för att klarlägga boplatsens begränsning i alla väderstreck (fig 15). De typer av lämningar som framkom var desamma som framkommit vid den tidigare förundersökningen, och boplatsen kunde avgränsas i samtliga vädersträck. Boplatsen daterades delvis vid 1991 års förundersökning, där dateringarna omfattar förromersk och romersk järnålder samt folkvandringstid, dvs perioden 500 f Kr–550 e Kr.

Äldre väg RAÄ 444

I slutningen sydväst om boplatsen RAÄ 323:1 påträffades rester av en äldre väg (A1643) i flera schakt. Vägen hade riktning ÖNÖ-VSV och kunde följas från områdets sydöstra del till dess nordvästra där den har korsat Mörtlösabäcken, sannolikt vid ungefär samma ställe där det idag finns en liten bro (fig 16–17). Vägen bestod av skärvsten och obränd sten vilken lagts ut i flera lager. Bredden varierade mellan 2 och 10 meter och den genomkorsar boplatsen RAÄ 323:1, där dess sträckning tidigare registrerats (Lindgren-Hertz 1996). Den genomkorsar också boplatsen RAÄ 417 och fortsätter västerut från detta område. Åt sydost leder vägen vidare mot gravfält från äldre respektive yngre järnålder. Med tanke på de fornlämningar vägen förbinder är det sannolikt att den har anlagts redan under äldre järnålder. Ett ben (F89, överarmsben av häst eller nöt) tillvaratogs i den del av vägen som frilades i S1563 och ¹⁴C-daterades till 340–415 AD. Av det äldre kartmaterialet framgår att delar av vägen ännu varit i bruk som väg mellan byn och betesmarken i öster.

Område med stenläggningar RAÄ 417

Inom områdets lägst belägna delar, bäcken undantagen, framkom två större stenläggningar (fig 16). Den ena stenläggningen (A1636) låg i nedre delen av den SSÖ-sluttning som finns mellan bytomten och Backgården. Inom schaktet mätte stenläggningen 7x7,5 m (NV-SÖ). Stenläggningen har avgränsats i SV, NV och SÖ och i NÖ fortsatte den under befintlig väg. Det betyder att dess bredd är 7,5 m medan dess längd är okänd samt att dess riktning bör vara NÖ-SV. Stenläggningen låg 0,25 m under markytan, men sten från stenläggningen fanns också i det ovanliggande, moderna ploglagret. Stenläggningen var mycket tät och bestod av flera lager skärvsten, med en mindre andel obränd sten (mindre än 25%). Stenstorleken i stenläggningen var 0,07–0,1 m. Stenarna låg i ett lager av mörkt gråbrun humusblandad lera med enstaka kolfragment. Stenläggningen innehöll ovanligt mycket obrända djurben men inga andra fynd. En obränd tand (kindtand från överkäken av häst) ¹⁴C-daterades till slutet av förromersk järnålder (160–0 BC).

Den andra stenläggningen (A1699) låg på plan mark i det absolut lägst belägna partiet ca 100 m norr om Backgårdsimpedimentet. Även den låg cirka 0,25 m under markytan. Stenläggningens avgränsning i NV och SÖ kunde fastställas medan dess begränsning i övriga riktningar är okänd. Stenläggningen var 8,5 m bred medan dess längd är okänd. Uppbyggnaden och utseendet överensstämmer helt med stenläggningen A1636, men den innehöll exceptionellt mycket ben. En obränd tand ¹⁴C-daterades till vendeltid (685–775 AD) Vid förundersökningen av RAÄ 417 öster om nuvarande väg (Wennström 2006) framkom ytterligare en större stenläggning av samma karaktär (A242). Här fanns även en mindre, kvadratisk stenläggning, vilken ¹⁴C-daterades till 70–260 e Kr med hjälp av ett ben taget nere i stenpackningen.

Omedelbart norr om stenläggningen A1699, i den absolut lägst belägna punkten i området fanns en stenansamling (A1717), ca 2,5 m i diameter och fylld med ca 0,15 m stora stenar, varav en mindre del var skärviga. Stenarna låg i ett cirka 0,25 m tjockt lager av mörk gråbrun, lätt humusblandad lera. En möjlig tolkning för anläggningen är en brunn.

Stenläggningarnas funktion är svårtolkad. En möjlighet är att de skulle utgöra utfyllnad för en vägsträckning, för att man skulle kunna ta sig torrskodd över ett sankparti. Denna tolkning är dock ej särskilt trolig, mest för att det inte finns någon anledning att lägga en väg genom

det sankaste partiet i området, när det lätt kan kringgås. Det är intressant att notera att dateringarna av stenläggningarna sträcker sig från förromersk tid och långt in i yngre järnålder. De är med andra ord huvudsakligen samtidiga med boplatsen RAÄ 323:1.

En annan möjlig tolkning är att stenen lagts ut för att man ska kunna ta sig fram till områdets lägsta parti där det eventuellt funnits brunnar eller vattenhål för djur. En invändning mot tolkningen är att bäcken har legat närmare gårdsläget i både äldre järnålder och yngre järnålder samt medeltid. Det har t ex sannolikt varit enklare att vattna djuren i bäcken.

Djurbenen som finns i och på stenläggningen skulle kunna tala för att området har legat nära en bosättning. Ett stort antal schakt har dragits i områdets närhet och denna tolkning kan uteslutas. De större boplatserna från äldre järnåldern brukar vara funktionellt uppdelade i olika områden. Det är möjligt att det nu diskuterade området haft en sådan mycket speciell funktion, kanske knuten till slakt eller liknande, och beläget på ett visst avstånd från samtids bebyggelse.

Det finns inga paralleller till området med stenläggningar i östgötsk äldre järnålder. Från yngre järnålder däremot finns stenläggningen framför den vikingatida kultbyggnaden i Borg utanför Norrköping (Lindeblad & Nielsen 1997). På denna fanns depositioner av både djurben och föremål. Detta kulthus låg dock på en vikingatida boplatz varför jämförelsen haltar.

Övriga ytor

I en stor del av förundersökningsområdet sluttade marken ner mot bäcken. Här drogs ett flertal schakt vinkelrätt mot vattendraget. Syftet var att undersöka om det fanns ackumulerade fossila åkerjordslager här. I vissa schakt fanns tendens till detta men någon stratigrafi fanns inte utan det rörde sig om ett enda, homogent lager. I ett schakt framkom i anslutning till de ackumulerade jordmassorna en stenskodd terrasskant, vilken dock bedömdes vara sentida pga stenmaterialet. Med tanke på den mycket komplicerade depositions historien för de fossila åkerjordslagren samt deras ringa utbredning, bedömer vi att det i detta fall inte är meningsfullt att försöka arbeta vidare arkeologiskt med dem. I några av schakten mellan 5 och 10 m från bäcken framkom stolphål, vilka tolkades som rester av en hägnad, vilken följt bäcken men lämnat plats för passage närmast vattnet. Dessa lämningar föranleder enligt vår mening inga ytterligare åtgärder.

I de relativt plana ytor som fanns emellan kända fornlämningar drogs ett stort antal schakt. I dessa schakt framkom emellertid inget av antikvariskt intresse.

Åtgärdsförslag

Inom en stor del av området har inget av antikvariskt intresse framkommit och för dessa ytor föreslås inga vidare åtgärder. Vid de tidigare registrerade boplatserna RAÄ 343:1 och 342:2 har nu framkomna lämningar undersökts och borttagits. Några ytterliga undersökningar av dessa föreslås inte.

För boplatsen RAÄ 323:1 belägen söder om bytomten, den äldre vägen RAÄ 444, boplatsområdet RAÄ 417, den kvadratiska stensättningen RAÄ 176:1, den fossila åkermarken samt den nyupptäckta stenåldersboplatsen föreslås slutundersökningar (fig 17).

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till Länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Linköping i september 2007

Maria Petersson

Referenser

Litteratur

- Borna-Ahlkvist, H. 1993. *Mörtlösaområdet. Stg 2912. Linköpings kommun, Östergötland*. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1993.
- Borna-Ahlkvist, H. & Tollin, C. 1994. *Kring Stång. En kulturgeografisk utvärdering byggd på äldre lantmäteriakter och historiska kartöverlägg*. RAÄ Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 7. Stockholm.
- Fernholm, R. & Gustafsson, P. 1988. Anmälan av utförd arkeologisk undersökning vid RAÄ 176, Linköpings stad, Östergötland. ATA.
- Fromm, E. 1976. Beskrivning till Jordartskartan Linköping NO Stockholm.
- Graufelds, K. & Johansson, K. 1988. Fosfatkartering av Mörtlösa, Linköping, Östergötland. ATA.
- Lindeblad, K. & Nielsen, A-L. 1997. Kungens gods i Borg. Om utgrävningarna vid Borgs säteri i Östergötland. Arkeologisk slutundersökning, Borgs säteri 6702, RAÄ 276, Borgs socken, Norrköpings kommun, Östergötland. *Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Rapport UV Linköping 1997:12*.
- Lindeblad, K. & Petersson, M. 2007. *Landsbygdens vardagsliv. Strategi för en studie av ett område i Linköpings norra utkant*. RAÄ. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Arbetshandlingar, RAÄ UV Öst.
- Lindgren-Hertz, L. 1996. *Invid Mörtlösa bytomt. Arkeologisk utredning och förundersökning. Fornlämning 323, Stg 2912, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1996:60. Linköping.
- Petersson, M. 1999. Arkeologiska utgrävningar av fossil åkermark – en metodstudie. A. Ericsson (red). *Odlingslandskap och uppdragsarkeologi. Artiklar från Nätverket för arkeologisk agrarhistoria*. Riksantikvarieämbetet. Skrifter nr 29 s 61–73.
- Petersson, M. 2006. *Djurhållning och betesdrift. Djur, människor och landskap i västra Östergötland under yngre bronsålder och äldre järnålder*. Stockholm/Uppsala.
- Wennström, S. 2006. *Äldre järnålder vid Mörtlösa bytomt. Arkeologisk förundersökning*. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Öst 2006:63. Linköping.
- Wickman-Nydolf, G. & Nydolf, N-G. 1996. *Mörtlösa bytomt. Arkeologisk undersökning. RAÄ 323, Stg 940A, S:t Lars församling, Linköping, Östergötland*. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1996:49. Linköping.

Lantmäteriverkets kartarkiv

- Karta över Mörtlösa upprättad år 1692. Akt nr D16:5.
- Storskifteskarta över Mörtlösa upprättad år 1776. Akt nr D90-32:1.

Övriga referenser

- Molin, F. Arkeolog, UV Öst Linköping.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Linköping

Socken: Linköping (S:t Lars)

Plats: Mörtlösa by

Fornlämning: RAÄ 171:1, 323:1, 343:1, 343:2, 410, 444

Läge: Ekonomiskt kartblad 085 58, 8F 5i Tannefors

Undersökningens mittpunkt: X1234567, Y1234567

Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-3639-2006, 422-3640-2006

Länsstyrelsen dnr: 431-18531-06, 431-18233-06

Länsstyrelsen beslutsdatum: 18 oktober 2006, 20 oktober 2006

Projektnummer: 1520853, 1520854

Intrasisprojekt: O2006149, O2006148

Rapportnummer: 2006:62

Ansvarig arkeolog: Karin Lindeblad

Personal: Linus Hagberg, Maria Petersson, Sofia Wennström

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Linköpings kommun

Undersökningstid: 25 oktober–16 november 2006

Undersökningsområde: Ca 200 000 m²

Arkivhandlingar: Foto Unr: 4725

Fynd: Se fyndlistor

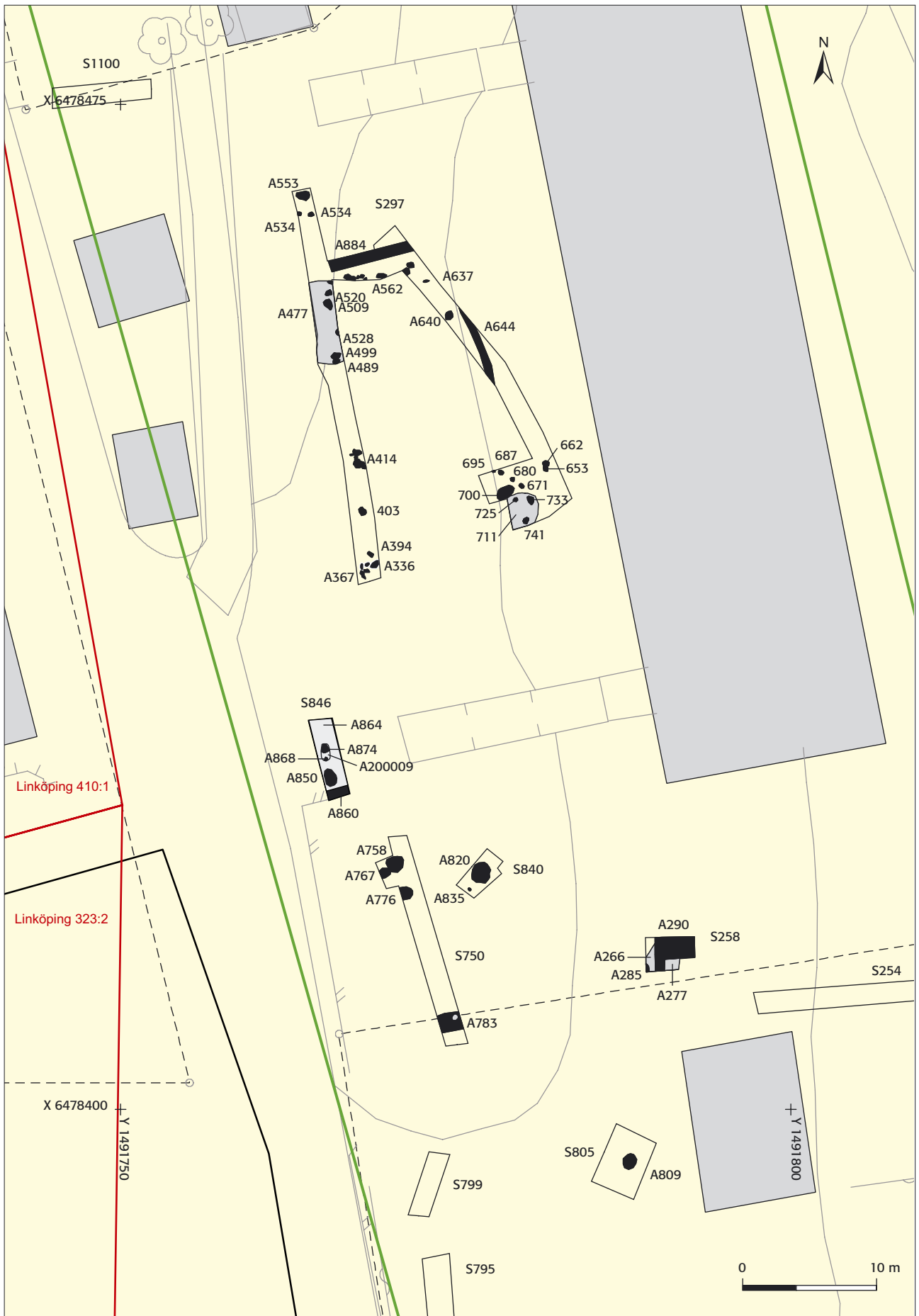

Fig 10. Schakten på bytomten, dnr 422-3640-2006. Skala 1:400.

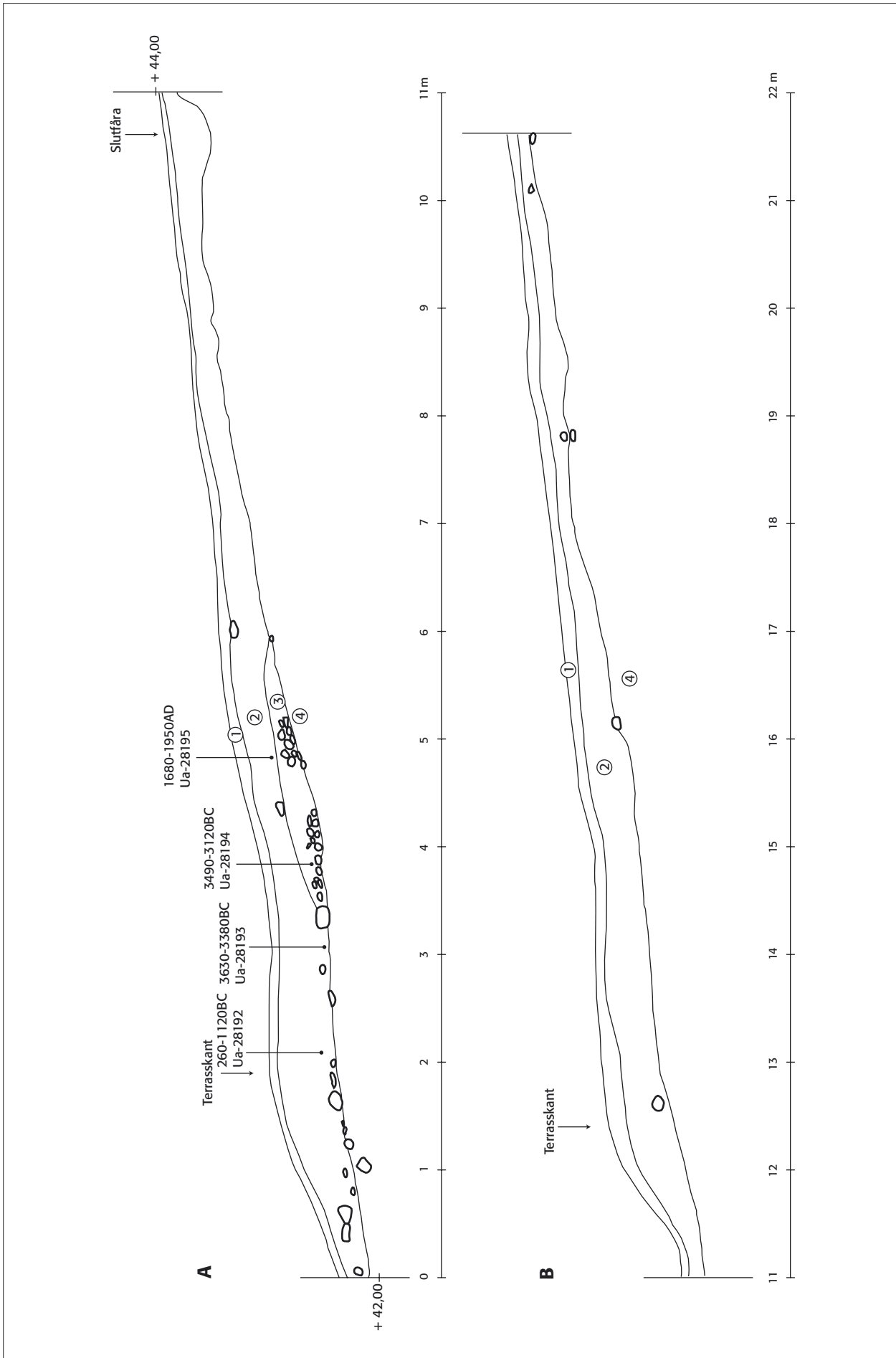

Fig 12. **A:** N-profil schakt 1106. Skala 1:40. **B:** N-profil schakt 1100. Skala 1:40.

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.9; Bronk Ramsey (2003); cub. r:4; sdt:12; prob. usp[chron]

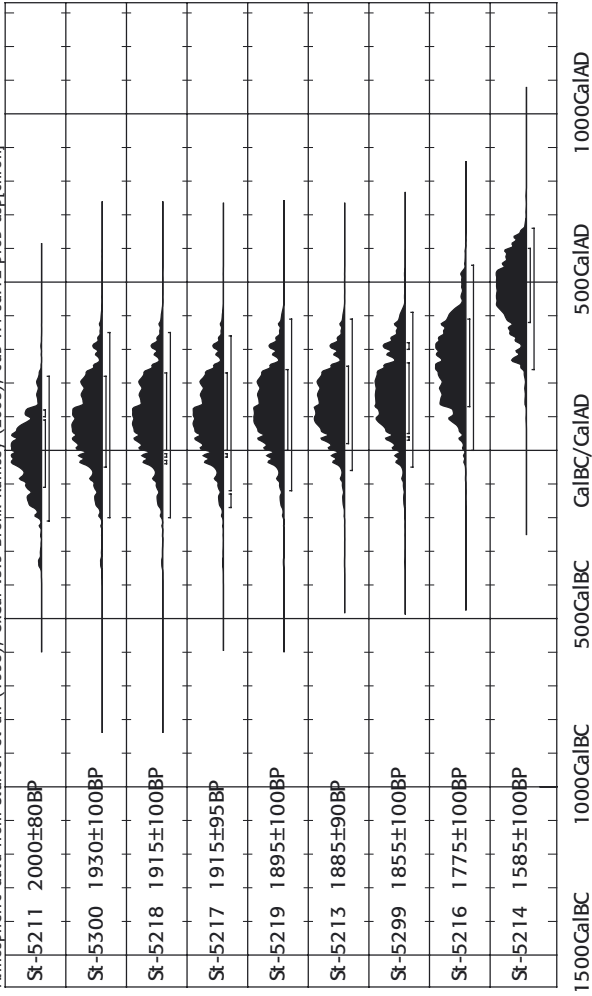

Fig 13. ¹⁴C-dateringar.

Labnr	Provnr	Age BP	Std	Kal 1σ	Kal 2σ	Vedart/osteologisk bestämning	Anlnr	Anl typ	Provläge
Ua-28187	PK1378	2015	30	50 BC–25 AD	100 BC–70 AD	Ek	1365	Härd	–
Ua-28188	PK200098	2455	30	750–410 BC	760–410 BC	Ek bark	1433	Kokgröp	–
Ua-28189	F95 (tand)	2060	30	160–0 BC	170 BC–10 AD	Häst, obränd kindtand från överkäke	1636	Stenläggning	På stenläggningen
Ua-28190	F89 (ben)	1675	30	340–415 AD	250–430 AD	Häst eller nöt, överarms- eller lårben	1643	Väg	–
Ua-28191	F90 (tand)	1270	30	685–775 AD	660–860 AD	Nöt, obränd kindtand från överkäke	1699	Stenläggning	–
Ua-28192	PK200141	2965	35	1260–1120 BC	1310–1050 BC	Salix sp	–	Fossilt odlingslager	Profil 1, vid 2,10 m i profil (schakt 1106)
Ua-28193	PK200142	4725	35	3630–3380 BC	3640–3370 BC	Try	–	Fossilt odlingslager	Profil 1, vid 3,07 m i profil (schakt 1106)
Ua-28194	PK200144	4575	40	3490–3120 BC	3500–3100 BC	Ek	–	Fossilt odlingslager	Profil 1, vid 3,85 m i profil (schakt 1106)
Ua-28195	PK200145	165	30	1660–1950 AD	1660–1960 AD	Björk	–	Fossilt odlingslager	Profil 1, vid 4,85 m i profil (schakt 1106)
Ua-28209	PK883	1630	35	380–540 AD	340–540 AD	Ek	640	Härd	Vid bytomten
Ua-28210	PK200148	4960	45	3790–3660 BC	3930–3640 BC	Salix sp	–	Fossilt odlingslager	Profil 2, vid 2,40 m i profil (schakt 1100)
Ua-28211	PK200151	2895	40	1190–1000 BC	1260–940 BC	Björk	–	Fossilt odlingslager	Profil 2, vid 6,00 m i profil (schakt 1100)
GrN-30671	PK804	1195	30	780–890 AD	720–950 AD	Ek	767	Härd	Under åkerjordslager

Fig 14. Schakten i RAÄ 343:2. Skala 1:1000.

Fig 15. Schakten i RAÄ 323:1. Skala 1:1000.

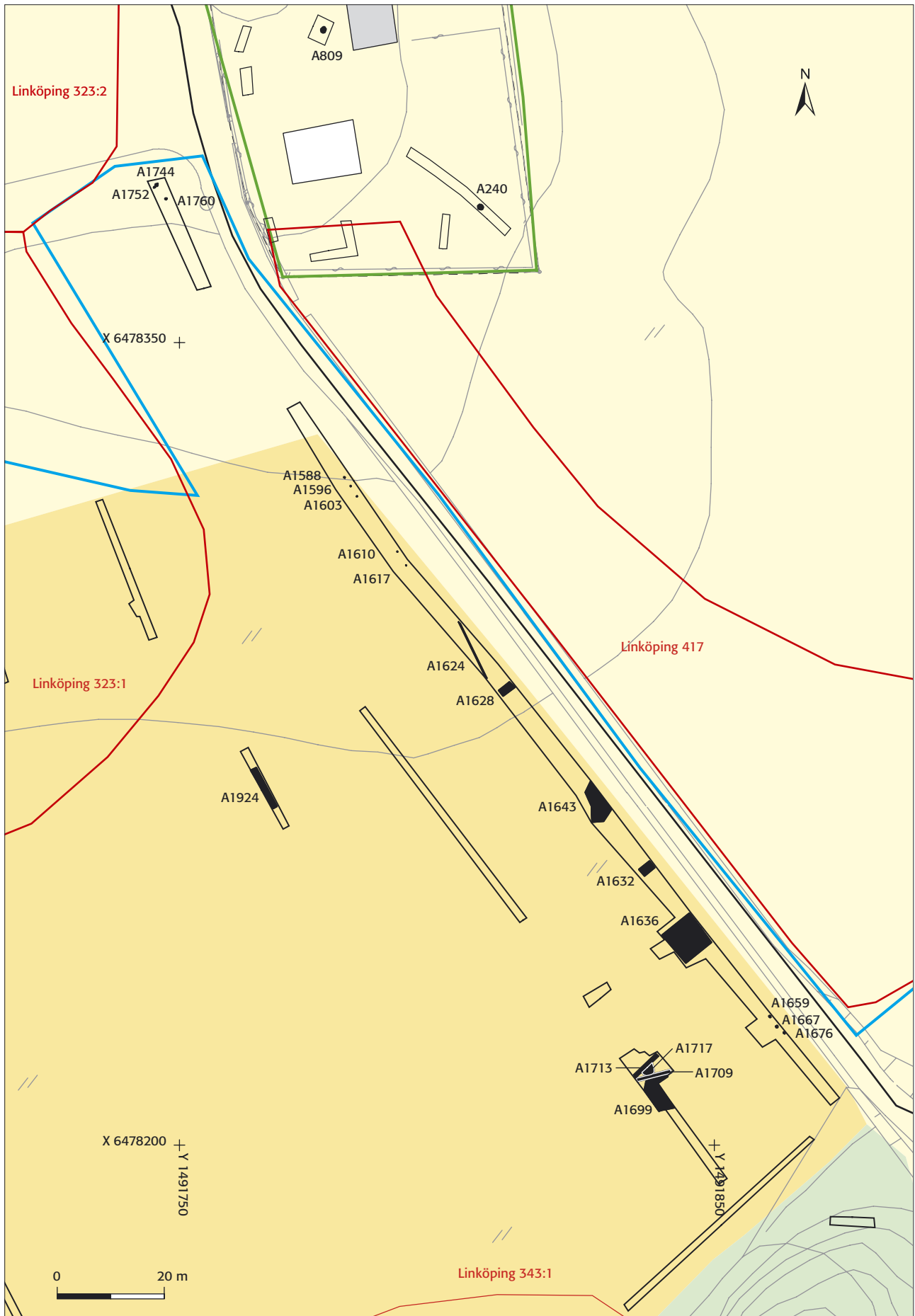

Fig 16. Schakten i RAÄ 417 och RAÄ 444. Skala 1:1000.

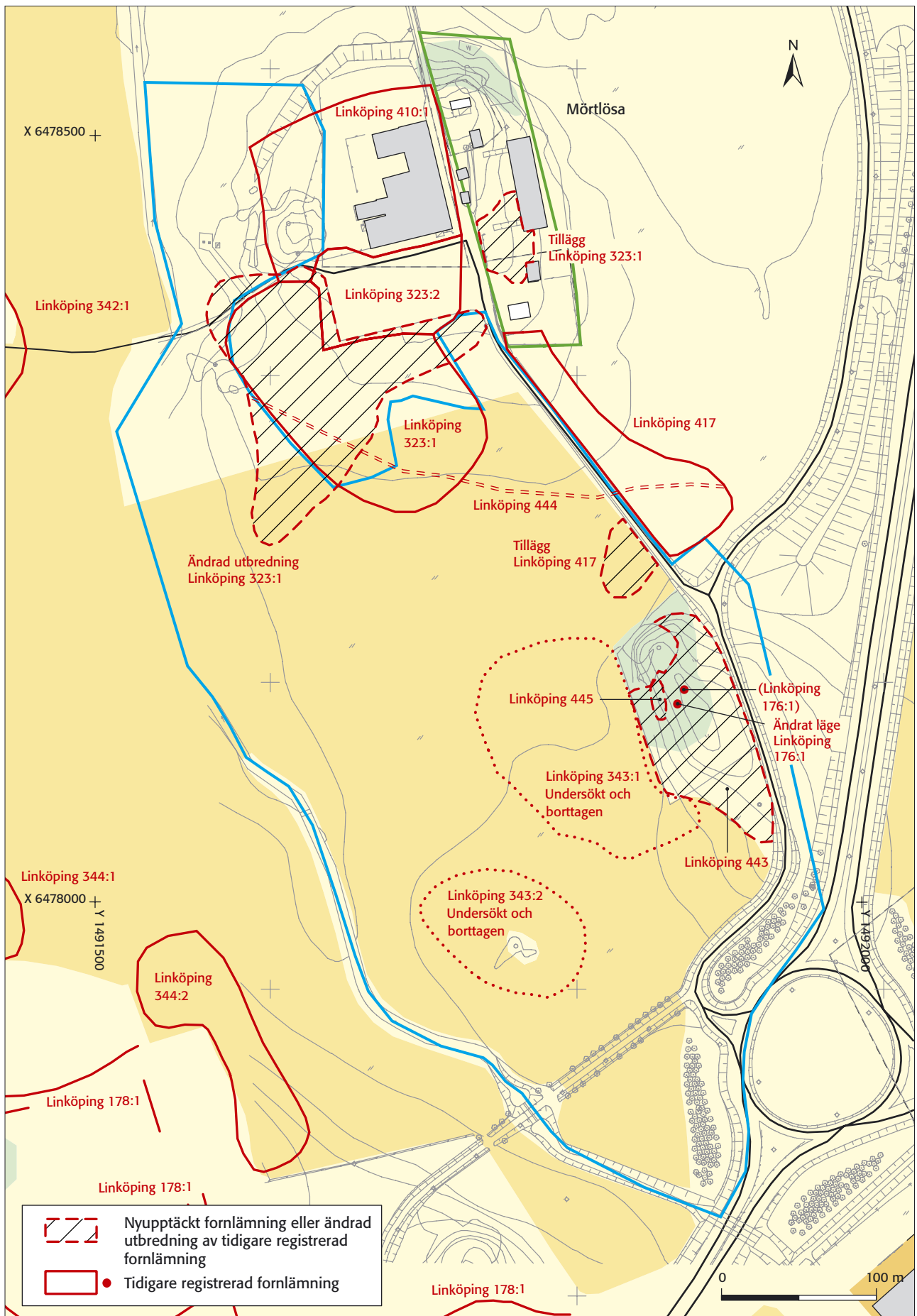

Fig 17. Fornlämningsstatus i området efter 2006 års förundersökning. Skala 1:3500.

Bilaga 1a. Anläggningslista, dnr 422-3640-2006 (bytomt)

Kontext ID	Kontext typ	Undersökningsmetod	Undersökt andel	Fyndinsamlingsmetod	Beskrivning
240	Nedgrävning	Skärslev	50	Handplock	Porslin, flintgods i ytan och yngre rödgods, svartgods(?) och bränd lera i fyllning. Gropen tolkades ininitialt som avfallsgrop p ga skärvan svartgods. Vid snittningen hittades dock yngre rödgods. De skärvida stenarna och fynd av matavfallsliknande eldpåverkade benbitar leder mot tolkningsalternativet härdgrop.
266	Lager	–	0	–	Möjligt odlingslager påträffat strategiskt under A277 stenläggning, homogent. Små bitar kol, br lera tyder på odling. Tegel endast i översta delen.
277	Konstruktion	Skärslev	50	Handplock	Möjlig gårdsplan. Tätt lagd sten, dock ojämn yta på stenläggningen Porslin och ben i ytan. Stenläggningen verkar börja vid boden till den vita gården. Äldre gårdsplan till denna?
285	Konstruktion	–	0	–	Del av samma stenläggning som A277? Möjlig gårdsplan. Tätt lagd sten, dock ojämn yta på stenläggningen. Stenläggningen verkar börja vid boden till den vita gården. Äldre gårdsplan till denna?
290	Nedgrävning	–	0	–	–
336	Konstruktion	–	0	–	–
367	Konstruktion	–	0	–	–
394	Konstruktion	–	0	–	–
403	Konstruktion	–	0	–	–
414	Konstruktion	–	0	–	–
477	Nedgrävning	–	0	–	–
489	Sten	–	0	–	–
499	Sten	–	0	–	–
509	Sten	–	0	–	–
520	Sten	–	0	–	–
528	Sten	–	0	–	–
534	Konstruktion	–	0	–	–
553	Nedgrävning	–	0	–	–
562	Konstruktion	–	0	–	–
637	Sten	–	0	–	–
640	Nedgrävning	Skärslev	50	Handplock	Härd i sandigt parti utanför ladan. Ligger i tämligen kraftig sluttning. Troligen ej byggnad.
644	Nedgrävning	–	0	–	–
653	Nedgrävning	–	0	–	–
662	Nedgrävning	–	0	–	–
671	Nedgrävning	–	0	–	–
680	Nedgrävning	–	0	–	–
687	Nedgrävning	Skärslev	50	Handplock	En av tre i stolphålsrad.
695	Nedgrävning	–	0	–	–
700	Nedgrävning	–	0	–	Nedgrävning i hus? Samma fyllning som omkringliggande stolphål.
711	Nedgrävning	–	0	–	–
725	Sten	–	0	–	–

Undertyp	Storlek (m)	Djup (m)	Form i plan	Bottenform	Fyllning	Kol	Sot	Skärvsten	Sten-skning	Anmärkning
Grop	1x1	0,25	Rund	Svagt rundad	Mörk gråbrun lerig silt	Ja	Ja	-	-	Möjlig härdgrop
Odlinglager	-	0,2	-	-	Gråbrun lera, humus	-	-	-	-	Sorterat, slumpmässigt
Stenläggning	-	-	-	-	Sten 0,1–0,15 m, en del skärviga	-	-	Ja	-	Porslin och ben på stenläggning
Stenläggning	-	-	-	-	Sten 0,1–0,15 m, en del skärviga	-	-	Ja	-	Bara delvis framtagen
-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	Störning
Grundstenar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grundstenar, fundament?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Sten i anslutning till A336
Sten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ensamliggande
Sten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Ensamliggande
Syllstensrad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Grund till lada
Grop	-	0	-	-	-	-	-	-	-	Avfallsgrop/sopgrop, 1800-tal
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syllstenar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Till lada?
Härd	1x0,6	0	Oval	-	-	Ja	Ja	Ja	-	Ej grävd
Syllstensrad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Till lada?
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Härd	0,8x0,8	0	Rund	Skålad	Humös sand	Ja	Ja	Ja	-	Inga fynd
Dike	-	0	-	-	-	-	-	-	-	Täckdike
Stolphål	0,3	0,25	Rund	-	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
Stolphål	0,3	0	Rund	-	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
Stolphål	0,3	0	Rund	-	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
Stolphål	0,3	0	Rund	-	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
Stolphål	0,3	0,25	Rund	Skålad	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
Stolphål	0,3	0	Rund	-	Humös silt, enstaka kol	Ja	-	Ja	Ja	-
-	1,8x0,8	0	-	-	Grå sotig silt	-	Ja	-	-	Nedgrävning i hus?
Brunn	2,61	0	Rund	-	Brungrå sotig silt	-	Ja	-	-	Igenlagd brunn?
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Forts sid 32 ...

Kontext ID	Kontext typ	Undersökningsmetod	Undersökt andel	Fyndinsamlingsmetod	Beskrivning
733	Sten	–	0	–	–
741	Sten	–	0	–	–
758	Nedgrävning	–	0	–	Härd påträffat under konstaterat odlingslager. Härdan var anlagd i och igenom förmodat äldre markyta.
767	Nedgrävning	Skärslev	50	Handplock	Härd påträffat under konstaterat odlingslager. Härdan var anlagd i och igenom förmodat äldre markyta.
776	Nedgrävning	–	0	–	Härd påträffat under konstaterat odlingslager. Härdan var anlagd i och igenom förmodat äldre markyta.
783	Nedgrävning	–	0	–	–
809	Nedgrävning	–	0	–	–
820	Nedgrävning	–	0	–	Härd påträffat under konstaterat odlingslager. Härdan var anlagd i och igenom förmodat äldre markyta.
835	Nedgrävning	–	0	–	Stolphål nära härd A820.
850	Nedgrävning	–	0	–	Påträffad under A860 odlingslager och över boplatslager äldre markyta A864.
860	Lager	–	0	–	Ligger stratigrafiskt över A864 boplatslager och A850 härd.
864	Lager	–	0	–	Fynd av bränd lera och obrända ben. Äldre markyta alternativt golv. Klickar av lera.
868	Sten	–	0	–	–
874	Sten	–	0	–	–
884	Nedgrävning	–	0	–	–
200009	Konstruktion	–	0	–	Påträffades i AL864

Undertyp	Storlek (m)	Djup (m)	Form i plan	Bottenform	Fyllning	Kol	Sot	Skärvsten	Stenskoning	Anmärkning
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Härd	0,45x1,07	0	Oval	-	-	Ja	Ja	Ja	-	Ej grävd
Härd	0,7x0,61	0,15	Oval	Skålad	Svart humös sotig silt	Ja	Ja	Ja	-	Skärvstensstorlek 0,05-0,1m
Härd	0,5x0,4	0	Oval	-	-	Ja	Ja	Ja	-	Ej grävd
Dike	1,3	0,2	-	Plant	Kompakt humus med sand	-	-	-	-	Skarpa kanter
Härd	0,5x0,5	0	Rund	-	Brun kolig och sotig silt, mkt skärvsten	Ja	Ja	Ja	-	Ej grävd
Härd	1,2x1,2	0	Rund	-	Svart humös sotig silt, mkt skärvig sten	Ja	Ja	Ja	-	Ej grävd
Stolphål	0,25x0,25	0	Rund	-	Gråbrun sotig silt	Ja	Ja	-	-	Avtecknade sig tydligt tfrån omgivande ljus silt
Härd	0,8x0,8	0	Rund	-	-	Ja	-	Ja	-	Bränd lera
Odlingslager	-	0,15	-	-	Gråbrun humus, silt, enstaka kol	-	-	-	-	Sorterat, homogent
Lager	-	0,2	-	-	Gråbrun kompakt humus, silt, kol och br lera	-	-	-	-	Homogent, horisontellt
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	Modern nedgrävning
Ässja?	1,23x0,65	-	Oval	-	Stenar, sot och kol inom konstruktionen	-	-	-	-	Blästermunstycke påträffat i lager omkring konst

Bilaga 1b. Anläggningslista, dnr 422-3639-2006

Kontext ID	Kontext typ	Undersökningsmetod	Undersökt %	Fyndinsamlingsmetod	Beskrivning	Undertyp
926	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Terrasskant
960	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Terrasskant
994	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Terrasskant
1491	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Stenmur
1968	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Terrasskant
1978	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	Terrasskant till odlingsytan i impedimentet	Terrasskant
1989	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	Åkerhak till odlingsytan i impedimentet	Åkerhak
200118	Agrarhistoriska objekt	-	-	-	-	Åkeryta
1717	Brunn	-	-	-	-	-
1288	Dike	-	-	-	-	-
1523	Dike	-	-	-	-	-
1527	Dike	-	-	-	-	-
1539	Dike	-	-	-	-	-
1543	Dike	-	-	-	-	-
1547	Dike	-	-	-	-	-
1624	Dike	-	-	-	-	-
1628	Dike	-	-	-	-	-
1632	Dike	-	-	-	-	-
1709	Dike	-	-	-	-	-
1713	Dike	-	-	-	-	-
1840	Dike	-	-	-	-	-
1844	Dike	-	-	-	-	-
1849	Dike	-	-	-	-	-
1876	Dike	-	-	-	-	-
1887	Dike	-	-	-	-	-
1481	Grav				Packning av större block med småstensfyllning emellan. Tydlig kantlinje av stenblock 0,5–1 m i diam. Endast framrensad.	Stensättning
1365	Härd	Skårslev	50	Handplock	Härd med mycket tydlig nedgrävningskant. Större djup i södra delen där anläggningen var skodd av större eldpåverkade stenar. Den något grundare N delen kan utgöra uträkningszon, dock var även denna del av anläggningen tydligt nedgrävd.	-
1130	Härd	-	-	-	-	-
1269	Härd	-	-	-	-	-
1273	Härd	-	-	-	-	-
1433	Kokgrop	Skårslev	50	Handplock	-	-
2027	Källargrund	-	-	-	I och i anslutning till källargrunden låg en större ansamling stenblock i storlek 1,5 m i diameter.	-
929	Lager	-	-	-	-	-
939	Lager	-	-	-	-	Odlingslager

Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fyllning	S Form	Kol	Sot	Skärvsten	Sten-skning	Anmärkning
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Överplöjd
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Överplöjd
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Överplöjd
11,5	1,5	-	-	Stenrad	-	-	-	-	Raserad
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Överplöjd
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26,5	8,5	-	-	Oval	-	-	-	-	Fossil åkeryta
2,5	2,5	-	Svartgrå lera och större skärvstenar 0,25 m diam	Rund oregelb	-	-	-	-	Ej grävd, osäker tolkning, fynd av obrända ben
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	6	-	-	Kvadratisk	-	-	-	-	Tydlig kantlinje av stenblock 0,5-1 m i diam
1,85	1,12	0,37	Svart sandig mo	-	Ja	Ja	Ja	-	Bottenskodd i S med större sten (0,2 m)
0,8	0,8	-	Grå lera	-	Ja	Ja	Ja	-	-
0,25	0,25	-	Gråsvart lera	-	Ja	Ja	-	-	Anlagd i bergskreva i bergskant
0,2	0,2	-	Gråsvart lera och lite sot	-	-	Ja	-	-	Anlagd i bergskreva i bergskant
1,2	0,9	0,25	Humös sand med småsten och bränd lera	-	Ja	-	Ja	-	Stenstorlek 0,1-0,2 m, fynd av tegelbit
6,5	3,5	-	-	-	-	-	-	-	Modern, antagligen tillhörande Backtorpet
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Forts sid 36 ...

Kontext ID	Kontext typ	Undersökningsmetod	Undersökt %	Fyndinsamlingsmetod	Beskrivning	Undertyp
964	Lager	-	-	-	-	Odlingslager
1441	Lager	-	-	-	Större stenar, tegel på berg i dagen. Fynd av fajans, fönsterglas buteljglas, blyspröjsar och slagg. Lämning efter Smedjehemmet (se häradskartan).	Modernt raseringslager
1937	Lager	-	-	-	-	Odlingslager
1972	Lager	-	-	-	-	Modernt raseringslager
2002	Stenansamling	-	-	-	-	-
2012	Stenansamling	-	-	-	-	-
1636	Stenläggning	-	-	Handplock	-	-
1699	Stenläggning	-	-	-	Stenläggning vars fyllning domineras av skärvsten och inslag av rundade stenar. Rikliga fynd av obrända ben i fyllningen. Påträffas i anslutning till möjlig brunn A1717 och ännu en stenläggning A1636 samt en stolphålskoncentration.	-
1395	Stolphål	-	-	-	-	-
1403	Stolphål	Skärslev	50	Handplock	-	-
1412	Stolphål	-	-	-	-	-
1304	Stolphål	-	-	-	-	-
1463	Stolphål	Skärslev	50	Handplock	Stenskodd med stora flata stenar.	-
1588	Stolphål	-	-	-	-	-
1596	Stolphål	-	-	-	-	-
1603	Stolphål	-	-	-	-	-
1610	Stolphål	-	-	-	-	-
1617	Stolphål	-	-	-	-	-
1659	Stolphål	-	-	-	Påträffades ihop med ett flertal andra stolphål vid foten av Backgårdsimpedimentet strax väster om körvägen mot ÖB. Ligger i direkt anslutning till de båda stenläggningarna och den osäkra brunslämningen. Tydligt stenskodda stolphål troligen del i någon typ av konstruktion.	0,3
1667	Stolphål	-	-	-	Påträffades ihop med ett flertal andra stolphål vid foten av Backgårdsimpedimentet strax väster om körvägen mot ÖB. Ligger i direkt anslutning till de båda stenläggningarna och den osäkra brunslämningen. Tydligt stenskodda stolphål troligen del i någon typ av konstruktion.	0,3
1676	Stolphål	-	-	-	Påträffades ihop med ett flertal andra stolphål vid foten av Backgårdsimpedimentet strax väster om körvägen mot ÖB. Ligger i direkt anslutning till de båda stenläggningarna och den osäkra brunslämningen. Tydligt stenskodda stolphål troligen del i någon typ av konstruktion.	0,3
1744	Stolphål	-	-	-	-	-
1752	Stolphål	-	-	-	-	-
1760	Stolphål	-	-	-	-	-
1772	Stolphål	-	-	-	Påträffad i område med stolphål i anslutning till Lena Lindgrens boplatslämning. Skärvig sten i schaktets norra del.	-
1780	Stolphål	-	-	-	Påträffad i område med stolphål i anslutning till Lena Lindgrens boplatslämning. Skärvig sten i schaktets norra del.	-

Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fyllning	S Form	Kol	Sot	Skär- sten	Sten- skoning	Anmärkning
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4,5	1,5	-	Uppkastade stenblock 1-1,5 m i diam	Oregelb rund	-	-	-	-	Yngre stendump?
5	2	-	Uppkastade stenblock 1-1,5 m diam	Oregelb oval	-	-	-	-	Yngre stendump
7	7,5	-	Skärsten, spridda obrända ben	-	-	-	-	-	Mycket tät skärstensmatta
-	-	-	Packning av sten, skärsten och obrända ben	-	-	-	Ja	-	Storlek okänd, ej avgränsad i schakt
0,6	0,5	-	Fet mörk ngt sotig moig moränsand	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skoning av moränstenar (0,05-0,25 m)
0,6	0,6	0,26	Mörk fet moig sand	-	-	-	-	Ja	Bottenskonig av moränsten, fynd av obrända ben.
0,6	0,6	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skodd med moränsten (0,05-0,2 m)
0,35	0,35	-	Gråbrun lera	-	-	-	-	Ja	Nedgrävd i, ej grävd
0,25	0,25	0,2	Mörkbrun-grå grusig, sandig humus	-	-	-	-	Ja	Tydlig nedgrävd, överlagrad av matjord
0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	Yngre gärdesgård, ej grävd
0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	Yngre gärdesgård, ej grävd
0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	Yngre gärdesgård, ej grävd
0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	Yngre gärdesgård, ej grävd
0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	-	Yngre gärdesgård, ej grävd
0,3	-	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skärsten i skoningen
0,3	-	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skärsten i skoningen
0,3	-	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skärsten i skoningen
0,35	0,35	-	-	-	-	-	-	Ja	I bytomtslagret, ej grävd
0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	Ja	I bytomtslagret, ej grävd
0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	Ja	I bytomtslagret, ej grävd
0,4	0,4	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skodd med kantiga stenar
0,4	0,4	-	-	-	-	-	-	Ja	Ej grävd, skodd med kantiga stenar

Forts sid 38 ...

Kontext ID	Kontext typ	Undersökningsmetod	Undersökt %	Fyndinsamlingsmetod	Beskrivning	Undertyp
1791	Stolphål	-	-	-	Påträffad i område med stolphål i anslutning till Lena Lindgrens boplatslämning. Skärvig sten i schaktets norra del.	-
1798	Stolphål	-	-	-	Påträffad i område med stolphål i anslutning till Lena Lindgrens boplatslämning. Skärvig sten i schaktets norra del.	-
1821	Stolphål	-	-	-	-	-
1827	Stolphål	-	-	-	-	-
1833	Stolphål	-	-	-	-	-
1643	Väg	-	-	-	Del av trolig ca 300 m lång vägsträckning som är påträffad även i Lena Lindgrens utredning, i Helene Bornas förundersökning och Karin Lindeblads tidigare FU i området.	-
1924	Väg	-	-	-	Del av trolig ca 300 m lång vägsträckning som är påträffad även i Lena Lindgrens utredning, i Helene Bornas förundersökning och Karin Lindeblads tidigare FU i området.	-

Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fyllning	S Form	Kol	Sot	Skärvsten	Sten-skoning	Anmärkning
0	0	-	-	-	-	-	-	Ja	Från utredning, ej helt framtagna
0,5	0,5	-	-	-	-	-	-	Ja	Från utredning, ej grävd, skodd med kantiga stenar
-	0,3	0,3	-	-	-	-	-	Ja	Kantig sten i skoningen, ej grävd
0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	Ja	Kantig sten i skoning, ej grävd
0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	Ja	Kantig sten i skoning, ej grävd
-	5,5	-	Packning av skärvig och rundad sten	-	-	-	Ja	-	Fynd av obränt ben samt 1400-tals stengods
-	8,2	-	Packning av skärvig och rundad sten	-	-	-	Ja	-	Del av samma vägsträckning som A1643

Bilaga 2a. Fyndlista, dnr 422-3640-2006

Fnr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Anmärkning	Kontext
1	Bränd lera	–	2	1	–	240
2	Keramik	Svartgods	3	1	Östersjökeramik A:II?	240
3	Sandsten	Bryne	23	1	–	240
4	Keramik	Rödgoods	4	2	Typ BII:4	266
5	Ben	Avfall	12	0	–	240
6	Horn	Avfall	10	0	–	240
7	Bränd lera	Blästemunstycke	87	4	Alternativt vävtyngd	864
8	Sandsten	Bryne	144	1	–	Lösfynd

Bilaga 2b. Fyndlista, dnr 422-3639-2006

Fnr	Material	Sakord	Vikt	Antal	Frag grad	Anmärkning	Metod	Retuscherat	Kontext	Kontexttyp
1	Kvarts	Avfall	1	1	–	Fynd schakt	–	–	1321	Fyndenhet
2	Kvarts	Avslag	3	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1321	Fyndenhet
3	Kvarts	Avfall	1	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1319	Fyndenhet
4	Kvarts	Kärna	22	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1325	Fyndenhet
5	Kvarts	Avfall	16	2	–	Lösfynd matjord	–	–	1325	Fyndenhet
6	Kvarts	Avfall	35	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1730	Fyndenhet
7	Kvarts	Avfall	2	3	–	Lösfynd matjord	–	–	1314	Fyndenhet
10	Kvarts	Avfall	1	1	–	Fynd schakt	–	–	1379	Fyndenhet
11	Kvarts	Kärna	32	1	–	Lösfynd matjord	Plattform	–	1936	Fyndenhet
12	Kvarts	Avfall	2	2	–	Lösfynd matjord	–	–	1936	Fyndenhet
13	Kvarts	Kärna	6	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1318	Fyndenhet
14	Kvarts	Kärna	25	1	–	Lösfynd matjord	Plattform	–	1326	Fyndenhet
15	Kvarts	Kärna	2	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1326	Fyndenhet
16	Kvarts	Avfall	11	2	–	Lösfynd matjord	–	–	1326	Fyndenhet
17	Kvarts	Kärna	7	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1935	Fyndenhet
18	Kvarts	Kärna	24	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1381	Fyndenhet
19	Kvarts	Kärna	2	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1317	Fyndenhet
20	Kvarts	Skrapa	8	1	–	Lösfynd matjord	–	Retuscherat	1518	Fyndenhet
21	Kvarts	Avslag	2	1	F	Fynd schakt	–	–	1480	Fyndenhet
22	Kvarts	Mikrospån	9	1	–	Lösfynd matjord, ev mikrospånteknik	Plattform	–	1222	Fyndenhet
23	Kvarts	Kärna	15	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1315	Fyndenhet
24	Kvarts	Kärna	5	1	F	Fynd schakt	Bipolär	–	1457	Fyndenhet
25	Kvarts	Kärna	1	1	F	Fynd schakt	Bipolär	–	2057	Fyndenhet
26	Kvarts	Avfall	13	1	–	Fynd schakt	–	–	2057	Fyndenhet
27	Kvarts	Kärna	59	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1393	Fyndenhet
28	Kvarts	Kärna	2	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1316	Fyndenhet
29	Kvarts	Avfall	4	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1808	Fyndenhet

Fnr	Material	Sakord	Vikt	Antal	Frag grad	Anmärkning	Metod	Retuscherat	Kontext	Kontexttyp
30	Kvarts	Avfall	15	2	–	Lösfynd matjord	–	–	1805	Fyndenhet
31	Kvarts	Avslag	1	1	F	Fynd schakt	–	–	1380	Fyndenhet
32	Kvarts	Avslag	1	1	F	Fynd schakt	–	–	1384	Fyndenhet
33	Kvarts	Kärna	18	1	F	Fynd schakt	Bipolär	–	1383	Fyndenhet
34	Kvarts	Avslag	2	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1957	Fyndenhet
35	Kvarts	Splitter	1	1	–	Fynd schakt	–	–	1957	Fyndenhet
36	Kvarts	Avslag	2	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	2044	Fyndenhet
37	Kvarts	Kärna	24	2	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1806	Fyndenhet
38	Kvarts	Avslag	1	1	F	Lösfynd matjord	–	–	1919	Fyndenhet
39	Kvarts	Avfall	2	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1739	Fyndenhet
40	Sandsten	Bearbetat	204	1	–	Skrapa, lösfynd matjord	–	–	1929	Fyndenhet
41	Kvarts	Avfall	31	2	–	Lösfynd matjord	–	–	1929	Fyndenhet
42	Kvarts	Kärna	15	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1392	Fyndenhet
43	Kvarts	Kärna	8	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1392	Fyndenhet
44	Kvarts	Kärna	8	1	F	Fynd schakt	Bipolär	–	1392	Fyndenhet
45	Kvarts	Avslag	1	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1392	Fyndenhet
46	Kvarts	Avfall	2	1	–	Fynd schakt	–	–	1392	Fyndenhet
47	Kvarts	Skrapa	178	1	–	Fynd schakt	–	Retuscherat	1382	Fyndenhet
48	Kvarts	Avfall	11	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1729	Fyndenhet
49	Kvarts	Avfall	6	1	–	Fynd schakt	–	–	1857	Fyndenhet
50	Kvarts	Kärna	22	1	F	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1642	Fyndenhet
51	Kvarts	Kärna	17	1	–	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1279	Fyndenhet
52	Flinta	Avslag	3	1	–	Retusch, lösfynd matjord, sydskandinavisk flinta, patinerad	–	–	1279	Fyndenhet
53	Kvarts	Kärna	8	1	–	Lösfynd matjord	Plattform	–	1322	Fyndenhet
54	Kvarts	Avfall	1	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1322	Fyndenhet
55	Kvarts	Kärna	31	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1456	Fyndenhet
56	Kvarts	Avslag	1	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1320	Fyndenhet
57	Kvarts	Avfall	1	1	–	Fynd schakt	–	–	1320	Fyndenhet
58	Kvarts	Avslag	1	1	–	Fynd schakt	Plattform	–	1697	Fyndenhet
59	Kvarts	Kärna	9	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1349	Fyndenhet
60	Kvarts	Avfall	8	2	–	Fynd schakt	–	–	1698	Fyndenhet
61	Kvarts	Avfall	8	3	–	Fynd schakt	–	–	1958	Fyndenhet
62	Kvarts	Kärna	26	1	F	Fynd schakt, ruta, rundnött	Bipolär	–	1422	Fyndenhet
63	Kvarts	Avfall	79	2	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1422	Fyndenhet
64	Kvarts	Avslag	1	1	F	Fynd schakt, ruta	–	–	1422	Fyndenhet
65	Kvarts	Splitter	1	1	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1422	Fyndenhet
66	Kvarts	Avslag	3	1	F	Fynd schakt, ruta	Bipolär	–	1478	Fyndenhet
67	Kvarts	Avfall	2	1	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1478	Fyndenhet
68	Kvarts	Splitter	1	2	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1478	Fyndenhet

Forts sid 42 ...

Fnr	Material	Sakord	Vikt	Antal	Frag grad	Anmärkning	Metod	Retuscherat	Kontext	Kontexttyp
69	Kvarts	Kärna	69	1	–	Fynd schakt, ruta	Plattform	–	1471	Fyndenhet
70	Kvarts	Avfall	4	1	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1471	Fyndenhet
71	Kvarts	Splitter	1	1	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1471	Fyndenhet
72	Kvarts	Kärna	3	1	F	Fynd schakt, ruta, bör ha genererat mikrospånliknande produkter	Bipolär	–	1462	Fyndenhet
73	Kvarts	Kärna	25	1	–	Fynd, schakt	Bipolär	–	1462	Fyndenhet
74	Kvarts	Avfall	1	1	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1462	Fyndenhet
75	Kvarts	Splitter	1	2	–	Fynd schakt, ruta	–	–	1462	Fyndenhet
76	Kvarts	Skrapa	15	1	–	Lösfynd matjord	–	Retuscherat	1807	Fyndenhet
77	Sandsten	Bryne	38	1	F	Lösfynd matjord	–	–	1807	Fyndenhet
78	Järn	Slagg	273	1	–	Fynd schakt	–	–	2035	Fyndenhet
79	Järn	Slagg	10	1	–	Lösfynd matjord	–	–	1324	Fyndenhet
80	Kvarts	Kärna	13	2	–	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1323	Fyndenhet
81	Kvarts	Avslag	2	1	F	Uppfriskning, lösfynd matjord	Plattform	–	1323	Fyndenhet
82	Kvarts	Avslag	1	1	–	Lösfynd matjord	Bipolär	–	1323	Fyndenhet
83	Järn	Oxsko	71	1	–	I vägfyllningen	–	–	1924	Väg
84	Keramik	Kritpipa	2	1	F	–	–	–	1844	Dike
85	Keramik	Rödgoods	3	1	F	Typ BII:4, fynd schakt	–	–	1394	Fyndenhet
86	Keramik	Rödgoods	2	1	F	Typ BII:4, fynd schakt	–	–	1857	Fyndenhet
87	Keramik	Stengods	21	1	F	C:II Siegburg 1400-tal, i vägfyllnings toppskikt	–	–	1643	Väg
88	Ben	Avfall	1	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1403	Stolphål
89	Ben	Avfall	3	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1643	Väg
90	Ben	Avfall	30	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1699	Stenläggning
91	Ben	Avfall	16	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1699	Stenläggning
92	Ben	Avfall	7	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1699	Stenläggning
93	Ben	Avfall	9	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1717	Brunn
94	Ben	Avfall	31	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1676	Stolphål
95	Ben	Avfall	16	0	–	Obränt ben	–	–	1636	Stenläggning
96	Järn	Föremål	1	1	–	–	–	–	1636	Stenläggning
97	Ben	Avfall	5	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	1636	Stenläggning
98	Kvarts	Avfall	5	1	F	Fynd schakt	–	–	1472	Fyndenhet
99	Kvarts	Kärna	1	1	F	Fynd schakt	Bipolär	–	1479	Fyndenhet
100	Kvarts	Kärna	49	1	–	Fynd schakt	Bipolär	–	1411	Fyndenhet
101	Ben	Avfall	1	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	964	Lager
102	Ben	Avfall	1	0	–	Djurben, obränt ben	–	–	964	Lager
103	Kvarts	Kärna	42	1	–	Lösfynd matjord	Plattform	–	1808	Fyndenhet
104	Keramik	Rödgoods	1	1	–	I åkerjordslager 8,25 m i profil 1, 43,45 m ö h	–	–	200118	Fossil åkeryta
105	Keramik	Rödgoods	3	1	–	Profil 1 vid 4,0 m, 42,95 m ö h	–	–	200118	Fossil åkeryta
107	Keramik	Rödgoods	1	1	–	Fossil åkeryta, 5,45 m i profil 2, 42,95 m ö h	–	–	200118	Fossil åkeryta

Bilaga 3a. Provlister, dnr 422-3640-2006

Prov nr	Prov	Kontext
1	Kolprov	240
3	Kolprov	640
2	Kolprov	767

Bilaga 3b. Provlister, dnr 422-3639-2006

Prov nr	Provtyp	Anmärkn	Kontext	Kontexttyp
1	Kolprov	–	964	Lager
3	Kolprov	–	1365	Härd
4	Kolprov	–	1433	Kokgrop
5	Kolprov	–	1269	Härd
6	Kolprov	–	1130	Härd
7	Kolprov	Profil 1. Vid 2,1 m i profil, 42,53 m ö h	1106	Schakt
8	Kolprov	Profil 1. Vid 3,07 m i profil, nederkant åkerjordslager, 42,49 m ö h	1106	Schakt
9	Kolprov	Profil 1. Vid 3,70 m i profil, botten i lager 3, 42,52 m ö h	1106	Schakt
10	Kolprov	Profil 1. Vid 3,85 m i profil, nederdelen av lager 3, 42,60 m ö h	1106	Schakt
11	Kolprov	Profil 1. Vid 4,84 m i profil, botten åkerlager 2, 41,84 m ö h	1106	Schakt
12	Kolprov	Profil 1. Vid 5,25 m i profil, topp lager 3, stenlager, 42,95 m ö h	1106	Schakt
13	Kolprov	Profil 1. Vid 5,45 m i profil, 43,05 m ö h	1106	Schakt
14	Kolprov	Profil 2. Vid 2,40 m i profil, 42,60 m ö h	1100	Schakt
15	Kolprov	Profil 2. Vid 3,04 m i profil, 42,58 m ö h	1100	Schakt
16	Kolprov	Profil 2. Vid 4,12 m i profil, 42,60 m ö h	1100	Schakt
17	Kolprov	Profil 2. Vid 6,00 m i profil, 42,80 m ö h	1100	Schakt
18	Kolprov	Profil 2. Vid 6,55 m i profil, 43,04 m ö h	1100	Schakt
19	Kolprov	Profil 2. Vid 7,25 m i profil, 43,05 m ö h	1100	Schakt
20	Pollenprov	Profil 1. Vid 3,90 m i profil, stenlager 3	1106	Schakt
21	Miljöprov	Profil 1. Vid 3,5 m i profil, lager 2, 42,6–42,7 m ö h	1106	Schakt
22	Kolprov	Profil 1. Vid 4,70 m i profil, botten av lager 3, 42,70 m ö h	1106	Schakt
23	Miljöprov	Vid 3,5 m i profil, lager 2, 42,6–42,7 m ö h	1106	Schakt
24	Pollenprov	Profil 1. Vid 4,10 m i profil, topp steril	1106	Schakt
25	Miljöprov	Profil 2. Vid 2,80 m i profil, 42,47 m ö h (Makro, påse 2)	1100	Schakt
26	Pollenprov	Profil 2. Vid 4,65 m i profil, i steril morän direkt under åkerlager, 42,52 m ö h	1100	Schakt
27	Pollenprov	Profil 2. Vid 4,65 m i profil, 42,73 m ö h	1100	Schakt
28	Miljöprov	Profil 2. Vid 2,80 m i profil, fossilt åkerjordslager, 42,24 m ö h	1100	Schakt
29	Kolprov	Profil 2. Vid 3,60 m i profil, 42,45 m ö h	1100	Schakt

Bilaga 4. Schaktbeskrivningar, bytomten, dnr 422-3640-2006

Schakt 297

I schakt 297 fanns flera sentida syllstensrader. Dessutom verkar matjordslagret till stora delar ha tagits bort i samband med uppförandet av byggnaderna. I schaktets östra del fanns en härd och tre stolphål.

Schakt 846

I schakt 846 fanns en härd och en sotig nedgrävning vid en större sten. Vid nedgrävningen fanns ett blästermunstycke/vävttyngd. Möjligen kan anläggningen ha använts för smide. Över härden och nedgrävningen fanns ett äldre odlingslager, sannolikt med medeltida datering.

Schakt 840

I schakt 840 fanns en härd och ett stolphål. Liksom i schakt 846 täcktes de av ett äldre odlingslager.

Schakt 750

I schakt 750 norra del fanns två härdar. I schaktets södra del fanns ett dike, som gick i östvästlig riktning. Diket gav intryck av att ha hög ålder men finns inte med på några äldre kartor. Däremot sammanfaller det med dagens fastighetsgräns. Liksom i schakt 846 och 840 täcktes anläggningarna av ett äldre odlingslager.

Schakt 258

I schakt 258 fanns ett äldre odlingslager, med likartad karaktär som i de ovan beskrivna schakten. På odlingslagret fanns en stenpackning med sentida föremål, till exempel porslin.

Schakt 805

I schakt 805 fanns en härd.

Bilaga 5. Schaktbeskrivningar, stenåldersboplatsen RAÄ 443

Fältredovisning stenålder

Mörtlösa Backgården, väster om vägen (RAÄ 176)

Topografi: Moränhöjd i riktning NV-SÖ. 40–45 m ö h. Berg i dagen i form av rundhällar i NV. Höjden övergår i plöjd åkermark åt SV. Höjden tangeras av Mörtlösavägen i öster. Bevuxen av blandskog, däribland gles barrskog samt unga lövträd och sly. Merparten av barrskog åt V och NV.

Undergrund: Moig sandig morän.

Höjden var tidigare gårdsläge för utflyttade mörtlösa Backgård, med flera byggnader enligt äldre kartmaterial. Idag finns inga huslämningar synliga ovan mark, däremot rester efter trädgård med fruktträd.

Höjden över havet indikerar att strandnära lämningar från senmesolitikum kunde finns inom området, då höjden var en ö (samt del av en mindre arkipelag) i det forna Littorinahavet.

Tre ytor omfattades av en specialstudie i FU-skedet.

Yta 1

Sökschakt i L-form längs med krönet av moränhöjden, ca 14x5 m långt, 1,2 m brett – en skopbredd – samt 0,25 m djupt. Gles lövskog med sly. Tunt (5 cm) vegetations/torvskikt med rötter, därefter matjord ca 10–15 cm, vars nedre del var uppblandad med morängrus. Undergrund – sandig morän. Schaktdelen i Ö-V uppvisade inslag av lerblandad morän. Här påträffades ett sentida dike med riktning NV-SÖ.

Schaktet grävdes ner till den undre/nedre delen av matjordsskiktet, varvid de sista 5 cm sparades – här började slagen kvarts dyka upp vid schaktningen. Den nordligaste och den sydligaste delen av schaktet grävdes djupare – ner i orörd undergrund.

3 st 1x1 m stora provrutor (R1–R3) grävdes för hand med skärslev och fyllfat i den sparade undre delen av matjorden, samt en bit i orörd undergrund. Sticket uppgick till ca 5 cm. Samtliga provrutor innehöll slagen kvarts, såväl kärna, avslag som splitter kunde identifieras. I botten av provruta R1 påträffades ett tydligt stenskott stolphål (A1463), under matjorden nedgrävt i undergrunden. Formen var rund, ca 0,4 m i diameter med mörkbrun, fet fyllning av moig sand. Snedställda flata stenar utgjorde stenskoningen. Stolphålet undersöktes ej. Det överlagrades av den yngre matjorden. Ålder okänd.

Yta 2

Sökschakt i Ö-V riktning tvärs över höjdryggen i dess södra del. Schakt ca 11 m långt, mellan 1,6 och 2,2 m brett och 0,25–0,30 m djupt. Tunt (5 cm) vegetations-/torvskikt med rötter, därefter matjord ca 0,25 m tjockt. Undergrund – grusig sandig morän.

V-delen av schaktet grävdes ner i botten av matjorden där fynd av slagen kvarts påträffades. 1 st provruta (R4) grävdes för hand med skärslev och fyllfat. Fynd av slagen kvarts framkom i provrutan. Sticket omfattade ca 5 cm och ner i orörd botten.

3 st stenskodda stolphål var synliga i bottenmoränen efter schaktning. Ålder okänd.

Stolphål 1 (A1412). Runt, ca 0,6 m i diameter. Skoning av stora moränstenar, 0,05–0,20 m stora. Stolphålet ej utgrävt.

Stolphål 2 (A1403). Runt, 0,6 m i diameter. 0,05–0,20 m stora moränstenar i skoningen. Mindre moränstenar i botten skoningen. Grävt och dokumenterat, 0,26 m djupt. Fyllning av mörk, fet moig sand. Fynd av obränt ben.

Stolphål 3 (A1395). Runt, 0,5–0,6 m i diameter. Skoning av moränstenar, 0,05–0,25 m stora. Fyllning av mörk, något sotig moig moränsand. Ej grävt.

Ö-delen av schaktet grävdes ner i botten med maskin. Området förefaller stört i denna del med humusfickor ner i orörd undergrund. I Ö-delen var matjorden 0,20–0,25 m tjock. Schaktet grävdes 0,3 m djupt.

Yta 3

Sökschakt i stort L-form (Ö-V) ca 44 m långt, tvärs över höjdryggen ner i västsluttningen fram till åkerhak samt fram till nära vägen i Ö, samt vidare i N-S riktning (ca 17 m långt) längs med höjdryggen i svag Ö-sluttning närmast vägen. I mitten, på krönet av höjdryggen nära vägen, lades en sammanhängande yta ca 5x5 m stor.

Schaktet var 0,6 m djupt (matjord) i V mot åker. Undergrund av lerblandad mo vilken övergick till grusig morän en bit upp i sluttningen. En bit upp i sluttningen var matjordslagret endast 0,2–0,3 m tjockt och på krönet var det 0,35 m tjockt. Krönet uppvisade undergrund av något grusig moig moränsand.

5x5 m stor mittdel: Härd – grävd och ritad. Fynd av slagen kvarts i nedre delen av matjorden samt ner i botten. Kvarts tillvaratogs vid grävning av härd, vid schaktning samt vid bottenrensning. Yngre röjningssten i löst röse med vidhängande skräpgröp med glas, tegel, porslin, blomkruka, metaller etc schaktades bort med maskin. Fynd av slagen kvarts under detta.

Sammanfattning

Stenåldersboplats – sannolik datering utifrån höjd över havet till senmesolitikum. Fynd av slagen kvarts finns i matjord samt i undergrund över stora delar av höjdryggen. Fynden fortsätter åt S ut i plöjd åkermark längs med kanten av höjdryggen. Fynd kan förutsättas finnas även i den NV-delen av höjdryggen samt i dess V-sluttning. Fynd av slagen kvarts samt sandsten i rotvälta i V-sluttningen. Stenskodda stolphål i undergrund. Ålder okänd. Förhistorisk härd.

Fredrik Molin

Linköping 2006-11-15

Bilaga 6. Analysprotokoll från ¹⁴C-analyser för båda diarienumren

Rijksuniversiteit Groningen Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen

**Centrum voor
IsotopenOnderzoek**

Mrs. M. Pettersson
UV Ost Riksantikvarieambetet
Rosengatan 7
582 73 Linköping
Sweden

Nijenborgh 4
NL-9747 AG Groningen
Telefax + 31 50 363 47 38

Datum
February 27, 2007

Ref.
CIO/093-2007/HD

Telefoon + 31 50 363 47 60

Dear Mrs. Pettersson,

Herewith the result of our analysis of your sample:

GrN-30671

Mörtlösa A767 PK804

1195 ± 30 BP

I would appreciate to hear your comments.

Yours sincerely,

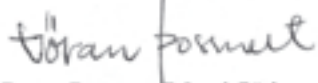

Prof. dr. J. van der Plicht

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-28187	Mörtlösa A 1365, PK 1378	-25,5	2 015 ± 30
Ua-28188	Mörtlösa A 1433, ID 200098	-26,4	2 455 ± 30
Ua-28189	Mörtlösa A 1636, F 95	-22,2	2 060 ± 30
Ua-28190	Mörtlösa A 1643, F 89	-21,9	1 675 ± 30
Ua-28191	Mörtlösa A 1699, F 90	-21,8	1 270 ± 30
Ua-28192	Mörtlösa ID 200141, prov 7	-24,4	2 965 ± 35
Ua-28193	Mörtlösa ID 200142, prov 8	-27,4	4 725 ± 35
Ua-28194	Mörtlösa ID 200144, prov 10	-25,4	4 575 ± 40
Ua-28195	Mörtlösa ID 200145, prov 11	-27,5	165 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2007-03-08

Maria Petersson
RAÄ, UV-Öst
Roxengatan 7
582 73 LINKÖPING

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Östergötland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns, det tvättade och intorkade materialet surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-28209	Mörtlösa A 640 PK 883	-26,4	1 630 ± 35
Ua-28210	Mörtlösa ID 200148 prov 14	-25,1	4 960 ± 45
Ua-28211	Mörtlösa ID 200151 prov 17	-26,5	2 895 ± 40

Anm. Provet Mörtlösa ID 200153 prov 19 var, efter förbehandlingen, för litet för att kunna dateras.

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

Bilaga 7. Analysprotokoll från vedartsanalys för båda diarienumren

Landskap: **Östergötland** Socken: **Mörtlösa**

Fastighet: **Backgården** RAÄ nr: **176**

Kategori: **Boplats, agrar lämning**

AnalysId: **6454**

Anläggning: A640, hård Provrnr: PK8830
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 18 Analyserat antal: 18
Art: Ek Antal: 18
Material: Träkol
Kommentar: Kraftigt rötad och maskstungen före förbränning

AnalysId: **6455**

Anläggning: A767, hård Provrnr: PK804
Vikt: 6,3 Analyserad vikt: 6,3
Fragment: 26 Analyserat antal: 26
Art: Ek Antal: 26
Material: Träkol
Kommentar: Ung kvist, lätt rötad i ytan före förbränning

AnalysId: **6456**

Anläggning: A1365, kokgrop Provrnr: PK1378
Vikt: 3,6 Analyserad vikt: 3,6
Fragment: 21 Analyserat antal: 21
Art: Ek Antal: 21
Material: Träkol
Kommentar: Stam, egenåldern över 30 år

AnalysId: **6457**

Anläggning: A1433, kokgrop Provrnr: ID200098
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 3 Analyserat antal: 3
Art: Bark Antal: 3
Material: Förkolnad
Kommentar: Ek bark

AnalysId: **6464**

Anläggning: Profil 1, åkeryta Provrnr: ID200141/P. 7
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 2 Analyserat antal: 2
Art: Salix sp Antal: 2
Material: Träkol
Kommentar: –

AnalysId: **6463**

Anläggning: Profil 1, åkeryta Provrnr: ID200142/P. 8
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 2 Analyserat antal: 2
Art: Try Antal: 2
Material: Träkol
Kommentar: –

AnalysId: **6462**

Anläggning: Profil 1, åkeryta Provrnr: ID200144/P. 10
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 1 Analyserat antal: 1
Art: Ek Antal: 1
Material: Träkol
Kommentar: –

AnalysId: **6461**

Anläggning: Profil 1, åkeryta Provrnr: ID200145/P. 11
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 7 Analyserat antal: 7
Art: Björk Antal: 7
Material: Träkol
Kommentar: –

AnalysId: **6510**

Anläggning: – Provrnr: ID200148/P. 14
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 1 Analyserat antal: 1
Art: Salix sp Antal: 1
Material: Träkol
Kommentar: –

AnalysId: **6458**

Anläggning: Profil 2, åkeryta Provrnr: ID200149/P. 15
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 1 Analyserat antal: 1
Art: Tall Antal: 1
Material: Träkol
Kommentar: Stam, i underkant för datering

AnalysId: **6459**

Anläggning: Profil 2, åkeryta Provrnr: ID200151/P. 17
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 1 Analyserat antal: 1
Art: Björk Antal: 1
Material: Träkol
Kommentar: I underkant för datering

AnalysId: **6460**

Anläggning: Profil 2, åkeryta Provrnr: ID200153/P. 19
Vikt: 0,1 Analyserad vikt: 0,1
Fragment: 1 Analyserat antal: 1
Art: Tall Antal: 1
Material: Träkol
Kommentar: I underkant för datering

Bilaga 8. Analysprotokoll från osteologisk analys för båda diarienumren

Mörtlösa

Osteologisk analys av obränt benmaterial från Östergötland, S:t Lars
Kallerstad 1:2, RAÄ 176 m fl
Ben från förundersökning 2006
Dnr 422-3639-2006
Berit Sigvallius, januari 2007

Materialet bestod uteslutande av obrända djurben, totalt 41,2 gram.

Anläggning 1636

Fynd 95

15,3 gram, obränt.

Häst (*Equus caballus*): (15,3 g).

En obränd tand (*dens*). Kindtand (*molar: M^{1, 2 eller 3}*) från överkäke.

Anläggning 1643

Fynd 89

3,1 gram obränt ben, 1 fragment.

Häst eller Nöt (*Equus caballus/Bos taurus*): (3,1 g) Identifierat fragment från:

Överarms- eller lårben (*humerus/femur diafys sin/dx*).

Anläggning 1699

Fynd 90

22,8 gram, obränt.

Nöt (*Bos taurus*): (22,8 g).

En obränd tand (*dens*). Kindtand (*molar: M^{1, 2 eller 3}*) från överkäke.